

Americæ Pars VII.
VERA ET IVCVNDATA
DESCRIPTIO PRÆCIPVARVM

QVÆRVDAM INDIÆ OCCIDENTALIS
 regionum & Insularum, quæ quidem nullis ante hæc
 tempora visæ cognitæque, iamprimum ab VL R I C O
 FABRO Straubingensi, multo cum periculo peclu-
 stratæ & ab eodem summa diligentia consignatæ fue-
 runt, cum annotatione historiarum & rerum memo-
 rabilium, quæ tota illa navigatione vsque ad re-
 ditum eius in Germaniam con-
 tingerunt.

CORRECTIVS ET TERSIVS, QVAM ANTE-
hac edita, & pulcherrimis imaginibus ornata, sumptu
 IOH. THEODORI de BRY pia memoria, relicta
vidua & heredum.

ANNO CHRISTI M. DC. XXV.

*Venales reperitur in officina
 Theodori de Bry.*

VERA ET IVCVNDA PRÆCIPVARVM QVAR VNDAM INDIÆ OCCIDENTALIS REGIONVM ATQVE INSVLARVM,

QVAS VLRICVS FABER STRAVBINGENSIS MVLTQ CVM periculo perlustravit, descriptio, cum annotatione historiarum & rerum memorabilium quæ navigatione illa acciderunt.

Cap. I.

ANNO à NATO bono publico millesimo quingentesimo trigesimo quarto cum Antuerpia Hispaniã petiturus, ad ciuitatem nomine CALIS, (quæ veteribus Gades appellabatur) ad quam 400. miliaria in mari numerat, spacio quatuordecim dierum appulissim, in portu ciuitatis ingentem Balenam 35. videlic. passus longam vidi, cuius adipe 30. vasa, eius magnitudinis, quib. haleces ad nos deferuntur, repleta sunt.

Calis.

*Balena
grandis
de 3. ipso.*

Ad dictam hanc ciuitatem CALIS quatuordecim ingentes naues omnibus rebus necessariis instructæ & propè munitæ conuenerant, prouinciam RIO DELLA PLATA Indiæ petituræ. Aderant simul ibi 2500. Hispani, & 150. Germani, ex superiori partim & inferiori Germania, partim ex Saxonia oriundi. Et supremus nostrum omnium præfectus siue Archithalassus PETRVS MACHOSSA vocabatur.

Classis.

Numerus eorum qui nauem conscenderunt.

Ex quatuordecim hisce nauibus, vna Domini SEBASTIANI NEIDHARD, & IACOBI VVELSERI Norimbergensium erat, qui

A 2 procura.

procuratorem suum HENRICVM PAIEME propter mercaturam RIO DELLA PLATA Indiae miserant. His ego me vna cum aliis, superioribus & inferioribus Germanis, 80.

Arma nauium. ferme armatis adiunges, RIO DELLA PLATA profecti sumus.

Cum eo venissemus, postmodum, autore dicto nostro Praefecto, cum quatuordecim nauibus SEVILLIA, eodem anno, die Bartholomaei soluimus, & ad ciuitatem Hispaniae appulimus, cui nomen est S. LVCAS. Ciuitas haec a SEVILLIA viginti miliaribus distat, vbi propter nimias tempestates ad primum vsque Septembris, eiusdem anni commorati sumus.

Seuillia.

S. Lucas.

Tempestates.

Hinc soluentes, ad tres insulas non procul ab inuicem distantes peruenimus, quarum nomina sunt TENERIFFA, GOMERA, PALMA. Haec insulae a ciuitate S. LVCAS distant 20. ferè miliaribus, in quibus nauium separatio facta est. Caesarem Maiestatem agnoscunt, & meris Hispanis habitantur faccari parandi periculis. In PALMAM quidem Insulam tribus nauibus peruenimus, & nobis, cum quatuor septimanis ibi fuisset, de rebus necessarijs iterum prospeximus.

Distancia à Luca.

Dominus Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Incole Insularum.

Postquam Dux noster PETRVS MANCHOSSA, qui octo vel nouem miliaribus a nobis aberat, nobis imperasset, vt ad iter nos pararemus, erat forte fortuna in nauis nostra ipsius Petri cognatus GEORGIVS MANCHOSSA, qui amare coeperat ciuis cuiusdam Palmensis filiam. Hic, cum soluere constituisset, noctu, circiter horam duodecimam, vna cum duodecim suis amicis, sese nobis rursus adiunxit, adferens secum filiam ciuis cuiusdam Palmensis, & ancillam, vestes, pecuniam & clinodia virginis portantem. Hic recepti sunt in nauem ignorantibus ferè omnibus excepto eo, qui in excubijs tum temporis erat, vigile. Mane cum soluissemus & vix duo vel tria miliaria confecissemus exorta est ingens tempestas, quae nos ad eundem rursus portum remisit. Quo cum venissemus, nauicula quadam, quam ista lingua POT & PODELL vocant, procurator nauis HENRICVS PAIEME, ad littus appulit, quo loci triginta armati constituti erant, qui dicto huic HENRICO PAIEME insidias struebant. Quod cum ex nautis quidam vidisset, admoneretur ipse quidem, vt ad nauem rursus properaret, sed periculum vix evitare poterat, propterea quod armati isti admodum eum virgerent: apprehendit tamen tandem nauem aliam quae non procul a terra distabat & in ea sese seruauit. Cum itaque armati isti viderent se nihil efficere, nec dictum HENRICVM PAIEME capere

Plagium.

filia cuiusdam

ciuis, vna cum ancilla clam

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

abducta.

posse, classicum cauebant, & campanae pulsu ciues Palmenses ad arma excitabant, quin & tormenta aenea duo non exigua in nauem nostram dirigebant, quatuor ictibus eam petentes, & primo quidem ictu ollam quandam in puppi repositam, quae recentis aquae metretas quinque vel sex capiebat, secundo ictu, malum in nauis confregerunt, tertio perforata nauis, virum vnum interfecerunt, quartus autem irritus fuit.

Aderat tum alius quispiam Nauclerus, qui sua nauis Hispaniam nouam siue Mexicum, petere constituerat, qui centum & quinque armatis secum habens turbis hisce cognitis, pacem inter nos & incolam istius loci fecit, hac quidem lege & conditione, vt GEORGIVS MANCHOSSA cum rapta virgine & ancilla ciuibus istis traderet.

Conditio nauis.

CAP. II.

Postmodum praefectus & Iudex ciuitatis cum nostro Duce & dicto Nauclero ad nauem nostram veniebant, Georgium Manchossam & amicam eius quarentes, qui cum aduenisset eam pro vxore tuebatur, similiter & ipsa maritum eum suum affirmabat, confirmatum igitur inter eos statim matrimonium fuit, quamuis parente difficulter admodum consentiente. Quo facto cum nauem nostram valde perforatam videremus dictum GEORGIVM MANCHOSSAM & vxorem eius ad littus deposuimus, iubente id quidem & praecipiente nostro Duce siue Capiteano.

Nuptiae ex pugna.

Georgius Manchossam ad terram deposuit.

S. Iacobus.

Postea reparata nauis nostra, Insulam quandam petijmus cui nomen est S. IACOBO, vel hispanice SANCTI IACO. Haec Insula ad Regem Lusitaniae pertinet, subiectos sibi habet Aethiopes nigros, & 300 miliaribus ab Insula PALMA distat. Hic commorati sumus per dies quinque & nobis de cibo potu atque alijs ad nauigationem necessarijs rursus prospeximus.

Nigri Aethiopes.

Coniunctae tunc adhuc erant omnes nostrae, nimirum quatuordecim, naues, quibus per duos menses in mari nauigantes, ad Insulam quandam appulimus, in qua nihil praeter ingentem auium multitudinem conspeximus, quas quidem etiam baculis ferire poteramus. Insula haec sex miliaria suo ambitu continet, nullis habitatur hominibus, & 1500 miliaribus a superiori Insula S. Iacobi distat. In mari circa Insulam hanc reperiuntur pisces volantes, & plurima monstra marina, vt Balenae, & alij pisces quos SCHAUHVT vocant, propterea quod in fronte rotundum quandam orbem habeant, hi alij piscibus bellum mouere solent, sunt enim

Insula auiibus referta.

Pisces volantes.

Schauhvt huius piscis.

pisces

*Pesche-pa-
ze-piscis
cultrum
in dorso
gerens.*

pisces ingentes & formidabiles. Reperiuntur & alij pisces in dorso cultrum osseum gestantes, quos Hispani sua lingua PESCHEPATE nominant, quin & ferram osseam in quorundam dorso conspicias, & id genus piscium admodum formidabile est, Hispanis PESCHEDERRE dictum. Neque propositum mihi est, omnium monstrorum quae in mari isto reperiuntur nomina & formas pluribus hoc loco persequi.

Postea hac Insula discedentes ad aliam peruenimus, RIO IENERO dictam, quae 500 miliaribus a superiori distat, & Regi Portugalliae parat. Haec est Insula RIO IENERO in India, & istius loci Indi vocantur TOPI, ubi commorari sumus 14 diebus. Hic cum essemus praecipit Dux noster PETRVS MANCHOSSA ut jurato suo fratri, IOANNI OSSORIO obtemperaremus; propterea quod ipse propter perpetuas infirmitates, nos regere amplius non posset. Verum hic IOANNES OSSORIVS paulo post falso apud PETRVM MANCHOSSAM deferebatur, quasi sese PETRO MANCHOSSAE opponere & seditionem in populo moliri vellet. Itaque convocatis quatuor inferioribus praefectis, (quorum nomina erant IOHANNES ETIOLLAS, IOHANNES SALASSERVS, GEORGIVS LVCHSAM, LAZARVS SALVAISCHO) PETRVS MANCHOSSA mandabat dictum IOANNEM OSSORIVM pugione interfici, & interfectum in aream tanquam proditorem exponere, addita simul interminatione ejusdem supplicij, in eum qui forte patrocinium IOHANNIS OSSORII suscipere vellet. Sed facta est ei, quod Deus nouit, insignis injuria, fuit enim ut probitate, ita fide & honestate, adde etiam rei militaris scientia admodum conspicuus, qui de militibus quam optime mereri semper studuit, Deus igitur animae ejus in aeternum propitius esse velit.

CAP. III.

Hinc soluentes RIO DELLA PLATA profecti sumus, & fluuium in itinere dulcis aquae offendimus, qui vocatur PARANA WASSV fluuius hic ad latus maris praeterlabitur, 24 miliaria in latitudine habet, & ab Insula RIO IENERO 500. miliaribus abest. Ibi delati sumus ad portum quaedam cui nomen est S. GABRIEL, & ancoras 14. nauium nostrarum, in dicto fluuio firmauimus.

*Portus S.
Gabriel.*

Cum autem naues nostras ad terram adducere non possemus sed in aqua manere cogere, curauit Dux noster PETRVS MANCHOSSA ut nauem populum paruis

nauculis, in hunc usum paratis, & propterea PATT & PODELL, dictis, ad terram transfuerent.

*Podelli
vsus.*

Tandem igitur diuina gratia in RIO DELLA PLATA peruenimus, Anno Christi 1535, ubi pagum quendam Indicum conspeximus in quo 2000 ferè viri habitabant, quos ZECHURIAS nominant. Hi nihil aliud cibi habent quam pisces & carnes; cumque de nostro aduentu audiissent, relicto pago cum vxoribus liberisque fugam dederunt; ita ut reperiri amplius non potuerint. Hujus loci homines plane nudi incedunt; nisi quod mulieres pudenda linteolo gossypino ab umbilico ad genua usque protenso tegant.

*Pagus
Indicum.
Zechurias*

*Mulieres
nuda.*

Iussit postmodum Dux noster PETRVS MANCHOSSA; populum nauibus rursus imponi, & ad alterum latus fluminis istius PARANA traduci, ubi octo tantum miliaria in latitudine habebat.

*Populus
nauibus
rursus im-
ponitur.*

Ibi ciuitatem condidimus, & eam BONAS AERES vocauimus, hoc est, bonum aerem.

Bonus aer.

Quin & 72 equos & equas ex Hispania nostris 14 nauibus adduximus.

Istius loci pagum quendam Indicum inuenimus, quem Indorum circiter 3000 cum vxoribus & liberis, inhabitabant CARENDIES vocati, vestes easdem habent cum superioribus, quos ZECHURIAS nominari diximus, illam quae est inter umbilicum & genua, corporis partem tegentes. Cibum nobis attulerunt pisces & carnes. Hi CARENDIES sedes & habitationes certas non habent, sed in regione ista passim vagantur & oberrant instar TARTARORVM apud nos vagantium. Quin & in aetate saepenumero triginta miliaria peregrinando conficere possunt, ut aquam neque habeant neque desiderant.

*Pagus
Indicum.
Carendies.*

Cibi.

Habitatio.

Ceruos vel feras alias si forte figere ipsos contingat, sanguinem pro potu bibunt, vtuntur & radice aliqua ad leuandam sitim, cui nomen est CARDES. Quod autem sanguinem bibunt, id ratum ex necessitate fit; quia aquam vel potum alium non habent, & siti eos perire necesse esset.

*Indi siti
guinem
ferarum
bibunt.
Cardes.*

Hi CARENDIES nobis per quatuordecim continuos dies victum suppeditarunt pisces & carnes. Accidit autem ut vno quodam die non venirent, statim igitur Dux noster PETRVS MANCHOSSA, iudicem quendam qui vocabatur IOHANNES PABONVNA cum duobus ministris, ad CARENDIES, qui tum quatuor miliaribus, a castris nostris aberant, ablegauit; Qui cum eo venissent, ita eos allocuti sunt, ut ab incolis verberibus excepti sint, & bene fustigati ad nostros redierint. Quod ex relatione iudicis istius cum intellexisset PETRVS MANCHOSSA, ad-

*Carendies
sociis no-
stris victu
suppedita-
tant.*

modum iratus, germanum suum fratrem DIDACVM MANCHOSSAM cum 300. pedibus & 30 equitibus probe armatis; quibus & ego aderam, emisit; præcipiens ut dictos illos CARENDIES omnes interficeremus aut caperemus, & pagum ipsorum igne subuerteremus. Cum autem ad eos venissemus, erant ad 4000 in vno loco congregati, siquidem & socios & amicos suos omnes accersierant. Itaque cum eos aggredi vellemus, tam fortiter sese nobis opposuerunt, ut toto isto die satis nobis negotij fecerint. Nam & ipsum DIDACVM MANCHOSSAM, & sex nobiles alios interfecerunt, & tam acriter nobiscum pugnarunt, ut eorum virtutem satis experiremur, & viginti ex nostris caderent, quamuis interim ab ipsorum parte 1000 vel plures interfecti sint.

Bellum cum Indis.

Diego Machossa interfectus.

Numerus in pugna interemptorum.

Arma Indorum.

Globisum aliis.

Pagus Indorum superatus.

Dicti CARENDIES arma habent, arcus & TARDES in formam dimidiarum hastarum, quarum extremitatibus acutissimi filices sunt affixi. Utuntur & globis lapideis funi alligatis, in modum globorum plumbeorum, quibus nos uti solemus.

Hisce globis ferarum & equorum pedes petere solent, ut irretiti in terram prociat, quo stratagemate, quod ipse me vidi, dictum Capitaneum nostrum DIDACVM MANCHOSSAM & reliquos nobiles interfecerunt, ceteros vero pedites dictis arcibus & sagittis interemerunt.

Tandem tamen Deus suam nobis gratiam largitus est, ut consequuti victoriam, pagum ipsorum potiremur, neminem tamen ex illis capere poteramus, quin & vxores & liberos ex pago isto ante pugnam in alium locum

deduxerant. In pago hoc nihil inuenimus præter preciosas aliquot martium & lutrarum pelles, multos item pisces, confectam ex piscibus farinam, & adipem ex illis extractum. Commorati sumus autem in isto pago tribus diebus, & postea ad castra rursus nos recipimus, relictis ibi 100 ex nostris, ut cum Indorum retibus piscaretur ad sustentationem nostri populi, cum ibi flumina piscibus abundarent.

Spolia.

Farina piscibus.

Piscatio.

Præbebatur autem singulis in diem vnus quadrans farinæ, in victum, & tertio quolibet die piscis vnus. Hæc piscatio durabat duos menses, qui vero plus piscium desiderabat, is per quatuor miliaria excurrere, eos afferre sibi cogebatur.

Victus quotidianus.

Postquam ad castra reuersi eramus, partitio populi facta est, separatis illis qui ad arma sumenda apti erant, ab illis qui ad labores alios sustinendos erant magis idonei. Quo facto ciuitatem condere cepimus cingentes eam muro luteo siue vallo dimidiam hastam alto, & tres pedes lato: in ciuitate ista arcem seu propugnaculum bene munitum extruximus in gratiam Ducis nostri. Verum opus non procedebat satis feliciter, eum enim populus non haberet unde sese sustentaret, & famem pelleret, accidit, ut multis fame pereuntibus, multipliciter opus illud impediretur. Tandem autem ingens exorta est inter nos calamitas. Nam & equis absunt mures & serpentes inquisiimus, quin & cal-

Noua ciuitas.

Ingens famis.

Corium & calceamentum a præfame comeduntur.

ceos, corium & alia a quibus natura abhorret, præ nimia fame comedimus.

Et a tunc confessione ad supplicium patibuli condemnati sunt & suspensi.

Hispani suspensur.

Sequenti nocte tres alij Hispani patibulum accedentes, crura suspensis amputarunt, & carnis aliquot frustra ad depellendam famem secum domum portarunt.

Hispani suspensi mutilantur.

Hispani surreptiu aquam comedunt.

TRES quidam Hispani equum surreptum clam comederat, quod cum aliquo modo innotuisset, criminaliter isti examinati sunt, donec rem omnem confiterentur. Fa-

Fratrem frater comedit.

Quin & fratrem suum Hispanus aliquis comedit, qui mortuus erat in ciuitate BONAS AEIERES.

Videns igitur Dux noster PETRVS MANCHOSA, se diutius populum ibi sustentare non posse, communicato cum alijs consilio, praecipit, quatuor nauiculas, quas BARQUADINAS vocant, summa celeritate parari, tantae capacitatis vt 40 viros quaelibet recipere possent, & tres alias paulo minores, quas PODELL vel PATT nominant, illis adjungit.

Cum naues haec septem paratae essent & instructae, conuocatis nobis omnibus, misit Dux noster GEORGIVM LAVCHSTEIN vna cum 350 armatis, vt in flumine PARANA Indos inuestigareret, & cibum nostris afferrent. Sed in hoc animaduertentes omnem cibum corruperant; pagis quibus habitabant igne euerfis. Ipsi vero fuga sibi consulebant. Nos autem cum parum cibi haberemus, in diem enim quilibet non amplius quam se unciam panis accipiebat, mortua est in ista nauiga-

Vici & ciuitates ab Indis igne subueruntur.

tionem dimidia populi pars, reliqua ad castrum vbi Dux noster erat, reuersa est.

Interrogauit igitur PETRVS MANCHOSA, dictum GEORGIVM LAVCHSTEIN, quomodo nauigatio ista cessisset; & qui factum, quod tam exigua populi pars rediret, cum tamen quinque tantum menses emanassent, cui respondit GEORGIVS LAVCHSTEIN, populum fame perisse, cum Indibus omnem igne perdidissent & fugissent ipsi.

Tristis res.

Mensem igitur unum adhuc in ciuitate BONAS AEIERES substitimus, magna in paupertate, donec naues rursus instruerentur.

Bellum nouum.

Interea Indi magna vi & copijs nos adorunt in ciuitate nostra BONAS AEIERES; quorum numerus erat 23000. & in his quatuor nationes erant, quas vocamus, CARENDIES, ZECHVRIAS, ZECHVAS, & DIEMBUS. Horum mens erat nos ad unum omnes interficere, sed Deus tamen Opt. Max. maximam partem conseruauit, cui sit laus & gloria seculis infinitis. A nostra enim parte, 30 tantum personarum ceciderunt.

Numerus interfectorum.

CAP. V.

Impetus **C**VM ad ciuitatem BONASAEIERES primo venissent, quidam muros concutere & conscendere visi sunt, quidam ignita tela in ciuitatem miserunt, quibus aedificia nostra succensa sunt, erant enim omnia stramine contexta, exceptis Ducis nostri aedibus, quae tegulis erant contextae, itaque ciuitatem nostram funditus delerunt. Tela autem eorum ex arundine facta erant, quae in extremitatibus accendebantur.

Materia telorum. Habent etiam peculiare aliquod lignum, ex quo tela parare solent, quae si accensa emittantur, non extinguuntur, sed quicquid corripunt, maxime si stramineum id sit, simul accendunt.

Naues exusta. Quin & naues quatuor tum exusserunt, quae in mari, ad dimidium miliare a nobis aberant. Populus autem qui in nauibus istis erat, cum tormentis & armis destitueretur, tumultumque hunc Indorum videret, relictis hisce quatuor nauibus, in alias tres non procul ab istis sitas, confugit, in quibus bombardae & alia instrumenta bellica continebantur.

Temporis circumstantia. Cum igitur viderent Christiani naues ab Indis esse accensas, emisertunt in eos tormenta ista & instrumenta bellica.

Hoc audientes & videntes Indi, statim in fugam versi sunt, Christianis relictis. Haec omnia acciderunt festo S. Ioannis die Anno 1535.

CAP. VI.

Notus Dux exercitus. **H**ISCE peractis omnibus, populus naues rursus conscendere iussus est, Et PETRVS quidem MANCHOSSA Dux noster, recturam & gubernationem populi vniuersam IOHANNI EIJOLLAE commisit, eumque Ducem nobis suo loco constituit. EIJOLLAS igitur cum populum lustraret, de 2500 armatis tantum 560 adhuc superstites reperit, caeteri fame & aliis miseris extincti erant, quibus Deus propitius esse velit.

Populus numeratur. Postmodum nouus noster Dux IOHANNES EIJOLLAS octo nauiculas, quas BARQUADINAS & PODELLES vocant parari iussit, assumpsitque 400 viros de hisce 560. reliquos 160 viros in nauibus relictis, ut eas custodirent, quibus etiam centurionem constituit IOANNEM ROMERVM, & de cibo in annum necessario prospexit, ita ut quilibet in diem panis vel farinae trientem acciperet, qui vero plus desideraret, id aliunde peteret.

Victus quotidianus. Hi ita constitutis, coepit Ioannes Eijollas

Tempus

cum 400 suis armatis fluuium PARANAM de nouo perlustrare, assumpto simul etiam generali nostro Duce PETRO MANCHOSSA, & spacio duorum mensium in regionem Indiae miliaria 84 latam peruenimus. Huius regionis incolae TYEMBUS vocantur, in utroque nasi latere exigua stellulam gestant, ex albis & caeruleis lapillis factam, homines sunt proceri & robusto corpore, mulieres admodum deformes habent, non vetulas solum sed & iuuenclas. Facies enim laceratae sunt & sanguinem semper foedata. Cibo per omnem vitam alio non vtuntur quam piscibus & carne, numero 15000 esse in hac natione dicuntur. Cum ipsi nos aduentum viderent, per quatuor miliaria nobis pacifice occurrerunt nauiculis 400. quas CANOAS, id est SCAPHAS vocant, quarum quaelibet 16 viros habebat.

Haec nauiculae vel SCAPHAE ex arboribus factae sunt, 80 pedes longae & tres latae, remis in aqua propelluntur quemadmodum piscatorum scaphae in Germania, praeterquam quod remi ferro obducti non sunt.

CAP. VII.

NAVIBVS ab utraque parte conjunctis, Dux noster IOANNES EIJOLLAS, supremo istorum THYEMBORVM, quem ZECHERA VVASSV vocant, indusium dono dedit, itemque rubrum pileum, bombardam & eiusmodi res alias, qui nos acceptos in pagum secum deduxit, & satis cibi ex piscibus & carne nobis suppeditauit.

Erant tum res nostrae in extremum fere adductae discrimen, ita ut si nauigatio ista adhuc 10. dies durasset, omnibus fame pereundum fuisset, nae & in hoc itinere de 400. istis, 50. mortui erant, sed Deus hoc periculum clementer tum auertit, cui sit honos & gloria.

Christiani fame moriuntur. In hoc pago commorati sumus quatuor annis, sed Dux noster generalis PETRVS MANCHOSSA qui propter varios continuosque morbos, manus pedesque loco mouere amplius non poterat, & in hac nauigatione 40000. coronatos consumperat, non poterat diutius in hoc pago sese continere, redijt igitur cum duabus BARQUADINIS in BONASAEIERES, ad superstites quatuor naues ibi relictas, ubi acceptis duabus nauibus, & 50. viris Hispaniam repetere constituit, sed cum in medio fere esset itinere, morbo grauiori correptus misere periijt, cui Deus quietem aeternam largiatur.

Promittebat autem cum discedere vellet, quae primu vel ipse vel naues Hispaniam aduenirent, duas alias naues RIO DELLA PLATA

nauigationis.

Stellulae in naribus

Mulieres deformes.

Victus. Numerus populorum. Indiani Christiani pacifice occurrunt.

Christiani fame moriuntur.

Petrus Manchosso reuertitur

Petrus Manchosso moritur.

PLATA India missum iri, quod etiam testamento suo fideliter cauit, & ita factum est. Cum enim duæ istæ naues Hispaniam aduenissent, idq; Regiæ Maiestatis consiliarijs significatum esset, statim ipsi, Regiæ Maiestatis nomine, procurarunt, vt duæ naues aliæ omnibus necessarijs reb. munitæ RIO DELLA PLATA Indiae siue Brasiliæ mitterentur.

Capitaneus harum duarum nauium vocabatur ALFONSVS GABRETVS qui adducebat secum 200 Hispanos, & victum ad duos annos sufficientem, venitq; in ciuitatem BONAS AIERES ad superstites duas naues, vna cum 160 viris, Anno 1539.

Cum autem Capitaneus hic ALFONSVS GABRETVS in Insulam THYEMBORVM, ad Ducem nostrum IOANNEM EIOLLAM venisset, statim nauis alia, in Hispaniam remissa est de mandato & voluntate consiliariorum Regiæ Maiestatis, vt rebus omnibus & de conditione regionis istius ipsi edocerentur.

Consulta-
tio.

Postea habito cum hoc ALFONSO GABRETO & MARTINO DOMINICO EIOLLA alijsq; Capitaneis consilio, statuit Dux noster IOHANNES EIOLLAS populum recensere, reperti sunt autem ex nostris & ijs qui nuper ex Hispania aduenerant 550 viri. Itaq; 400 ex his sibi adiunxerunt, reliquis 150 in THYEMBSIS relictis, propter defectum nauium. His addebant centurionem qui eos gubernaret, nomine CAROLVS DOBERIM, qui ante hæc tempora cubicularius Regiæ Maiestatis fuerat.

Nauigatio
in fluuiio
Paranaui.

His ita peractis, Duces isti, cum 400 armatis, octo nauiculis BARQUADINIS, fluuium PARANAM rursus ingressi sunt, & alium fluuium quaesierunt, quem vocant PARABOE, cui ad habitant CARII populi, apud quos triticum turcicum inuenitur, & radix nomine MANDEOCHADE, cum alijs multis, vt sunt POTATES, MANDEOCA PARPIE, MANDEOCA MANDAPORE, &c. Radix POTATES pomum representat forma & sapore, Radix MANDEOCA PARPIE castanearum saporem habet. Ex radice vero MANDEOPORÉ VINUM conficitur, quod Indi bibunt. Hi GARIJ abundant piscibus & carne, habent etiam oues asinorum nostratum magnitudinem æquantem. Quin & apros & struthios aliasque feras permultas habent, nec non gallinarum & anserum copiam maximam.

Vinum
Indicum.
Oues In-
dorum.
Fera Ca-
porum.

Soluentes itaq; à portu BONESPERANSO cum dictis nostris octo Barquadinis nauibus, primo die quatuor miliaria conficientes venimus ad populum CVRANDA, carne & piscibus vescentem. Numerus eo-

rum est 12000 virorum idoneorum ad bellum. Populus hic priori per omnia similis est, THYEMBSIS nimirum, nam & stellulas in naribus habent, & procerò sunt corpore, mulieres habent, deformes, omnes tam iuuenulas quam verulas facie lacerata & sanguine semper fœdata. Vestimentis etiam iisdem, quibus THYEMBSI vtuntur, linteolo nimirum gossypino ab umbilico ad genua dependente, vt supra dictum. Hi Indi multis abundant lurrarum pellibus, nauiculas etiam multas habent quas Canoas vocant. Communicabant nobiscum pro paupertate sua pisces, carnes & pelles. Nos ipsis contra, vitra, corallia, specula, pectines, cultellos & hamos quib. pisces capiunt reddidimus. Mansimus apud eos biduum integrum, postea donarunt nobis duos CARTIOS qui erant ipsorum captiui, vt iter nobis monstrarent, & in lingua nos iuarent.

Vestitus
in Curan-
da.

Pelles.

Permuta-
tio mer-
cium.

Postmodum perreximus ad populum alium, qui vocatur GVLGAISEN, horum numerus est 40000 fortium virorum, vivunt piscibus & carne, stellulis nares exornant, absunt à CVRANDIS 30 miliarib. vna cum THYEMBSIS & CVRANDIS lingua vtuntur, in lacu quodam habitant cuius longitudo sex miliarium est, latitudo vero quatuor, ad sinistrum latus fluminis PARANÆ. Apud hos quatuor dies mansimus, nam & ipsi nobis quod habebant pro paupertate sua communicabant, & nos vicissim ipsis.

Inde profecti toto 18 dierum spacio populum nullum inuenimus, postea reperto flumine, in mediã regionem labente, magnam hominum multitudinem inuenimus, quorum numerus excedit 18000 armatos. Hi cibum alium quam pisces & parum carnis, non habent, & MACHKVERENDÆ vocantur. Conspiciuntur apud eos nauicula CANOÆ quam plurimæ.

Pro more suo nos bene exceperunt, communicantes nobiscum quicquid habebant. Habitant ad alterum, hoc est, dextrum latus fluminis PARANÆ, lingua prorsus alia vtuntur, stellulas naribus affixas habent, corpore sunt procerò, mulieres habent deformes, absunt à GVLGAISIS 67 miliaribus.

CAP. VIII.

CUM ibi quatridduum fuisset, inuenimus in littore fluminis serpentem ingentis magnitudinis, 25 pedes longum, crassum vero instar alicuius viri, colore nigro & flavo, quem tormentis nostris bellicis interfecimus. Itaque Indi valde mirati sunt, nunquam enim antea serpentem tantæ magnitudinis viderant. Hic serpens, vt referebat,

ingens
serpens.

Indis

QUARVNDAM INDIÆ REG.

10

Damnū à serpente In die illatum

Indis multum damni intulit, lauantes enim in flumine cauda circumuoluit, & secum abductos in aquam, deuorauit, plurimos enim periisse affirmabant, vt ignorum sit quò deuenerint. Ego serpentem hunc diligenter intuitus & mensus sum, vt longitudinem & latitudinem eius probè sciam.

Indi serpentes comedunt.

Hunc serpentem postea Indi præpararūt in cibum, & carnem eius assam elixamque in ædibus suis comederunt. Hinc discedentes in flumine Parana itinere quatuor dierum ad nationem quandam, quæ vocatur ZEMIAISCH SALNAISCHO, peruenimus, homines sunt breues & crassi, solis piscibus & melle viuunt, nudi omnes, cuiuscunque ætatis & sexus sint, incedunt, ita vt etiam nihil habeant quo pudenda tegant.

Homines nudi.

Bellum gerunt cum MACHKVERENDIS supradictis populis, feras habent ceruos, apros, struthios & cuniculos, glirium instar sed caudis tamen carentes. Populus hic 16 miliaribus à MACHKVERENDIS abest, hoc iter confecimus spacio quatuor dierum, per nossem tamen vnā tantum ibi commorati sumus, nam & ipsi quod comederent vix habebant, populus est latronibus apud nos non dissimilis.

Latrones.

Habitant 20 miliaribus ab aqua, ne ab hostibus opprimi facile queant. Hoc autem tempore quinque diebus ante nos ad mare venierant, vt piscarentur, & sese ad bellum contra MACHKVERENDAS præpararent. Numerus eorum 2000 est virorum.

Pugna inter Zache-miasch, & Machkuerendas.

Hinc discedentes ad nationem peruenimus quæ vocatur MAPENNIS. Numerus huius nationis est 10000 virorum, habitant hinc inde dispersi, in terra 40 miliaria in longitudine latitudineque habente. Possunt duorum dierum spacio in terra marique omnes conuenire, plures habent CANOAS, aliis nationibus quas hætenus videramus. Et in vna istarum CANOA 20 personæ sedere possunt.

Mapennis nauibus abundat.

Pugna Christianorum cum Mapennis.

Populus hic in aqua nos hostiliter excepit cum 500 CANOIS vel scaphis, sed tamen parum obtinuit, multos enim sclopetis interfecimus, ipsis nunquam ante hæc tempora visis, quemadmodum neque Christianos vnquam viderant, cum autem ad ædes ipsorum venissemus, parum ipsis nocere poteramus, sitæ enim erant integro miliari à flumine PARANA, vbi naues nostras habebamus, & pagum eorum copiosa & profunda aqua cingit, ita vt nocere ipsis parum possemus.

Naues Indiarum igne perdidimus.

Inuenimus tamen 250 CANOAS, easque igne perdidimus, nec audebamus etiam procul à nauibus nostris abire, periculum enim erat, ne ipsi naues nostras ab altera parte adorirentur. Reuersi fumus igitur ad na-

ues nostras. pugnare ipsi & bella gerere non nisi in aqua possunt solentque.

Bellatores in mari.

Ad populum hunc MAPENNIS, à superiori loco, vbi proximè solueramus, ZECHEMIAS SALVAISCHO, 95 miliaria numerantur. Hinc discedentes, octo dierum spacio ad fluuium PARABOR peruenimus. Hunc fluuium ingressi plurimam turbam inuenimus vocaturque KVEREMAGBAS. Hi quod comedant præter pisces & carnem non habent, abundat etiam regio ista siliquis vel fenogræco, ita vt vinum etiam inde conficiant quod bibunt.

Siliquis fenogræcum.

Hic populus admodum humanum sese nobis præbuit, attulitque omnia quæ nobis ad victum necessaria fuerant, homines sunt corpore procero & robusto tam viri quam mulieres.

Mares exiguum aliquod foramen in naribus habent, in quod interdum plumulam aliquam psittacorum pro ornamento inserere solent, mulieres faciem cærulei coloris lineolis illustrare solent, quæ nunquam postmodum deleri possunt, pudenda linteolo gossypino ab umbilico ad genua vsque demisso, contegunt. Numerant à dictis MAPENNIS ad hosce CVEREMAGBAS 40 miliaria, nosque triduū apud ipsos viximus.

Mares psittacorum plumula ornata.

Inde peruenimus ad nationem quandam, quæ vocatur AYGAIS. Hic populus similiter piscibus & carne vescitur, vtriusque sexus homines proceri sunt corpore, mulieres formæ sunt elegantioris, fucatæ, & circum pudenda velatæ, more quo supra.

Mulieres elegantes.

Cum ad eos venissemus, arma ipsi capiebant, nobis bellum inferre volentes. Itaque nos cum hoc videremus, implorato diuino auxilio, instruximus aciem nostram, terra marique cum ipsis pugnaturi. Et multos quidem ipsorum interfecimus, ex nostris autem 15 viri ceciderunt, quibus Deus propitius esto.

Hi AYGAR præstantissimi sunt milites, si pugnam in mari respicias, sed terra tamen non multum præstare possunt.

Optimi milites in India.

Deduxerant ipsi prius in locum alium vxores & liberos suos, cibum vero & res alias occultarant, ita vt obtinere nihil apud illos possemus. Quid autem ipsis tandem acciderit, paulo post audietis, pagus ipsorum flumini cuidam adiacet, quod vocatur IEPEDI, labitur ad latus alterum fluminis PARABOR, prouenit ex montibus PERV de ciuitate DVECHKAMIN. Ad hosce AYGAIS à dictis CVEREMAGBAS 35 miliaria numerantur.

CAP. IX.

RELICTIS postea hisce AYGAIS peruenimus ad nationem CARIOS, 50 miliaribus

Triticum turcicum. ribus ab **ARGAIS** distantem. Ibitandem triticum turcicum siue Indicum inuenimus, vel **MEIS & MANDEOCADÉ, POTATES, MANDEOCAPARPII, MANDEPORE, MANDVRIS, VVACHERV, &c.** Quin & pisces & carnes, ceruos, apros, struthios, oues Indicas, cuniculos, gallinas & anseres. Mel etiam habent ex quo vinum conficitur, & gossypij magnam copiam.

Vinum ex melle. Hi **CARII** amplam habent regionem 300 ferè miliaria longam, homines sunt non ita proceri, sed corpulenti, qui præ aliis sustinere labores & pericula possunt.

Crystallus in labiis. Mares labia habent perforata, gestantes in foraminibus istis crystallum fului coloris, ipsorum lingua **PARABOR** dictam, longam duas spithamas, & latam instar calami.

Filia & uxores venales. Vtriusque sexus homines, cuiuscunque sint ætatis, nudi incedunt. Et pater quidem apud eos filiam, maritus vxorem quæ minus ei placet, vendere solet. Quin & frater sororem vendere aut permutare potest.

Precium mulierum. Et precium mulierum est indusium, vel culter, vel ligo, vel aliud id generis.

Saginato hominum. Formosa mulieres manantur. Hi **CARII** vescuntur & humanis carnibus, quatenus eas habere possunt, itaque quando in bello hostium aliquem capiunt, eum cuiuscunque sexus & ætatis sit, prius saginare & pinguefacere solent, ea ratione qua in Germania siues saginantur. Quod si vero mulierem pulchram & formosam quis capiat, eam in suum vsum sibi aliquot annos retinet, peccantem vero statim interficit, & quasi nuptias celebraturus amicos suos ad conuiuium de hac muliere paratū inuitat. Senio tamen confecti ad mortem vsque laborare coguntur.

Munitio. Hi **CARII** majora, quam reliqui regionis **RIO DELLA PLATA** incolæ itinera facere solent, præstantissimi milites sunt militia terrestri. Ciuitates & pagi ipsorum ad flumen **PARABOE** eminentes cernuntur, & pagus ipsorum olim dictus est **LAMBERE**.

Stratagem. Ciuitas ipsorum cum duobus **PALISATIS**, vt vocant, ex linguis extructa est, quorum singula latitudinem viri æquant. Et vna **PALISATA** ab altera 12 passibus distat, ligna in terram defossa eminent super terram tanta altitudine, quantam quis gladio assequi potest. Habuerunt etiam propugnacula fossis & mœnibus vndiq; cincta, præterea etiam ad passus 15 ab istis mœnibus foueas multas fecerant bene profundas, in quibus hastas ligneas admodum acutas, quæ tamen non prominenter occurrant, has foueas stramine & ramusculis arborum contexerant, terra herbida super imposita, in hunc finem, vt si forte Christia-

ni **CARIOS** persequerentur, vel ciuitatem ipsorum impugnarent, in foueas istas caderent. Sed hæc foueas sibi ipsis pararant, nã & ipsi tandem in eas sunt prolapsi.

Cum enim Dux noster **IOANNES EIOLLAS**, vniuersum populum (exceptis 60 viris ad **BARQVADINAS** custodiendas relictis,) ordinasset, & instructa acie ad ciuitatem ipsorum **LAMBERE** proficisceretur, ipsi tanto interuallo quo sclopetis pertere poteramus, nos cum exercitu suo, cuius numerus erat 40000 arcubus & sagittis armatorum, videtes, denunciabant nobis, vt ad **BARQVADINAS** siue actuaras nostras nos rursus conferremus, se nobis victu & reb. necessarijs alijs prospecturos, vt quam primum discedere rursus à sua terra possemus. Sin minus, se hostes nostros acerrimos futuros. Sed nobis, vt hoc faceremus persuadere non poterant, placebat n. nobis admodum regio ista, & cibus quo homines isti utebantur, maxime cum quatuor annis integris nihil panis habuissemus, sed tantum piscibus & carne vixissemus.

Arreptis igitur arcubus & armis suis **CARII**, nos venientes hostiliter exceperunt: nos vero parcere ipsis volentes, ter denūciauimus, vt pacè seruarent, futuros enim nos ipsorum amicos non hostes, sed ipsi hæc denunciationem plane spernebant, nondum n. sclopera bombardas & arma nostra gustarant. Itaque cum propius accessissemus, tormenta nostra in ipsos emisimus, qui audientes sonum istum, & videntes populum in terram prolabi, nulla tamen vel sagitta vel globo sed vulnere tantum in corpore deprehensio, admirati sunt valde, & attoniti fuga sibi consulere statuebant. Properabāt igitur quam maxime poterant ad pagū suū, & inter properadū festinādūq; ducētī ferè **CARII** in supra dictas foueas sunt prolapsi.

CAP. X.

Postmodum pagum ipsorum aggressi sumus, sed ipsi nobis pro virili in tertium vsque diem restiterunt. Tandem autem cum de victoria desperarent, & vxoribus liberisq; quos secum in pago habebant, mitterent, gratiam implorabant, promittentes se nobis in omnibus gratificaturos, modo ipsis vitam largiremur. Adducebant etiam Duci nostro **IOHANNI EIOLLÆ**, sex mulieres, quarum maxima natu, erat annorum octodecim.

Afferebant ei etiam sex ceruos, & feras alias, rogantes vt cum ipsis maneremus, adijungebant et cuiilibet militi duas mulieres, quæ ipsi lauando & coquendo inferuient.

De victu nobis & rebus necessarijs alijs abunde prospiciebant. Sic igitur inter nos & ho-

Lambæ obessa.

Indiani Christianis victum pollicentur.

Cariiverentur armis Christianorum.

Cariicum Christianis pugnant.

Carii gratiam expectant.

Carii muneribus Christianis offerunt.

Carii arcibus Christianis extruunt.

& hostes nostros CARIOS pax firmata est, quo facto cogebantur nobis propugnaculum seu arcem probe munitam ex lapidibus, terra & lignis extruere, ut si forte eos rursus tumultum excitare accideret, esset vnde nos tueri possemus.

Noster Signora desumson.

Pagum hunc CARIORVM, die Assumptionis Beatae Virginis expugnauimus, Anno 1539. quam ob causam adhuc hodie nomen hoc NOSTRA SIGNORA D' ASSUMSTON, obtinet.

Numero Christianorum qui in pugna ceciderunt.

In hac pugna ex nostris ceciderunt 16. viri. Mansimus autem ibi duos menses. Ab AIGAISENSIBVS ad hosce CARIOS 30. sunt miliaria. Ab insula vero BONÆ SPEI, vbi THYEMBI habitant, circiter 355. miliaria.

Factus cum Cariis.

Pactum autem cum hisce populis CARIIS & fœdus fecimus ipsis promittentibus quod vellent nobiscum sociam arma capere, & cum 8000. viris contra dictos AIGAISENSIS pugnare,

His ita peractis, assumpsit Dux noster 300 Hispanos, & dictos hos CARIOS, reuersusque est per 30 ista miliaria, terra partim & mari, ad supradictos AIGAIOS, à quibus hostiliter & malè (ut diximus) accepti eramus.

Aigais Christianis oppressi.

Cum in istum locum venissemus, aggressi sumus eos in ædibus eorum incautos, cum adhuc dormirent, matutino nimirum tempore circa tertiam & quartam horam, CARIIS enim, eos dormientes explorauerant, interfecimus igitur omnes simul homines nulli ætati parentes, ita enim apud CARIOS moris est, ut palmam in bello obtinentes nulla misericordia tangantur, sed omnia interficiant & euertant.

Cariis miserari hostium non possunt.

C A P. XI.

Mandatum Regis. De India in gratiam recipienda.

POSTEA accepimus ferè 500. nauiculas Canoas dictas. Accensisque omnibus pagis quos inuenimus, multum damni dedimus. Post 4. menses veniebant quidam ex AIGAIS, qui cum temporis in pugna non adfuerant. Hi gratiam petebant, itaque in gratiam eos Dux noster recepit, iuxta mandatum Regis Maiestatis, quo cautum erat ut Indis fidem fallentibus semel atque iterum id condonaretur, tertio autem fallentes in perpetuam seruitutem redigerentur.

His peractis reuersi sumus ad ciuitatem nostra Signora desumson, hoc est, assumptionis Mariae, & ibi adhuc sex menses quieuiimus.

Interim interrogati iussit Dux noster IOHANNES EIIOLLAS hosce CARIOS de natione alia, quæ vocatur PEIEMBAS. Qui

respondebant, à ciuitate sua DESVMSTON abesse PEIEMBAS 100. miliaribus, ascendendo flumen PARABOE.

Porro iussit eos Dux noster interrogari, an etiam populi isti PEIEMBAE victum haberent, & quibus rebus viuerent, qualis item populus, & quæ conditio ipsorum esset. Adhuc respondebant, PEIEMBAS victum alium non habere quam pisces & carnem. Item fœnogræci vel siliquarum copiam, vnde farinam conficiunt, qua pro cibo vtantur, quin & vinum ex hisce siliquis eos parare satis dulce. Et illud quidem vinum etundem cum mulsio cuius in Germania vsus est, saporem habet.

Cibus populorum.

His perceptis & auditis, iussit Dux noster, ut CARIIS 5. naues frumento Asiatico, & aliis ad victum necessarijs rebus implerent, & id quidem intra duos menses facerent, interea enim temporis velle etiam se cum suis viam adornare, ut primo quidem ad populum PEIEMBAS, postea ad alium CARKARIS vocatum, proficiscerentur.

Quinque naues frumento Asiatico onusta.

Et CARIIS quidem se in omnibus morem gerere, & mandatum Ducis nostri fideliter exequi velle promittebant, Dux vero noster reparari naues fideliter procurabat, ut ad iter propositum nihil deesset.

Omnibus igitur in hunc modum paratis, conuocari milites Dux noster iussit, & de 400. armatis, 300. accepit, reliquis 100. in dicta ciuitate VARDELLESSE, hoc est, NOSTRA SIGNORA DESVMSTON vbi CARIOS populi habitant, relictis. Cum his 300. isto loco soluimus, & confectis quinque miliaribus semper pagum aliquem dictorum CARIORVM offendimus, qui ad fluuium PARABOR habitant.

Hi in itinere suppeditabant nobis victum necessarium, pisces nimirum & carnes, galinas, ite anseres, oues Indicas, & struthios.

Cibus Christianis suppeditatur.

Cum autem ad vltimum populorum Cariorum pagum veniremus, qui vocatur WEYBINGA, & 80. miliaribus à ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSTON, abest, prospeximus nobis de cibo & alijs rebus necessarijs, quantum quidem fieri potuit.

Inde peruenimus ad montem qui vocatur S. FERNANDI, & similis est illi quem BAGENBERG vocamus, ibi inuenimus dictos illos PEIEMBAS, 12. miliaribus à WEYBINGA distantes. Hi nobis pacificè occurrebant, & amicè nos accipiebant, sed simulato tamen animo, & falso corde, vtraudiemus.

Mons Fernando.

Deducebant nos in ædes suas, & proponebant nobis pisces, carnem & siliquas in cibum. Permansimus igitur 9. dies apud hosce PEIEMBAS.

Postea

Quaestio de
Carcha-
reisso.

Postea iussit eos interrogari Dux noster de populo CARKAREISSO, qui respondebant, se certi aliquid de ista natione commemorare non posse, audiuisse tamen, eam procul à sua terra, in quadam regione, auro & argento abundante habitare, sed sibi visum esse neminem.

Descriptio
animalis
cuiusdam
Indici.

Referebant interim etiam CARKAREISSO esse homines albos, sicut & nos Christiani, abundare cibo, frumento Asiatico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIVS, VVACHEKEV, MANDEOCA, PARIPII, MANDEOCADE, MANDEPARE, & alijs radicibus, carnibus item de Indicis quibus. AMNE, quod animal, formam asini refert, exceptis pedibus qui vaccarum pedibus similes sunt, pellem habet admodum crassam & duram. Reperiri præterea apud eos mulros ceruos, cuniculos, gallinas, & anseres, sed neminem inter PEIEMBAS esse affirmabant, qui hæc vidisset, omnia enim ex aliorum relatu se habere. Nos tamen postmodum rem omnem cognouimus & experitum sumus.

CAP. XII.

Peiembra
cum Chris-
tiani
proficiscun-
tur.

Postea postulabat Dux noster, ut aliqui ex istis PEIEMBAS nobiscum in istam regionem proficiscerentur, quod ipsi nullo modo recusabant, statim igitur supremus PEIEMBARVM 300 Indos Duci nostro addidit, qui cum eo irent, & cibum aliaque res necessarias portarent. Iubebat igitur Dux noster ut populus sese ad iter pararet, quod post quatuor dies ingredi decreuerat, & de quinque nauibus nostris tres quidem confringi mandabat, duabus autem quæ supererant 50. milites imponebat, qui quinque mensibus ibi eas in absentia sua custodirent. Addito mādaro, ut si interea temporis Dux noster non rediret, cum duabus istis nauibus rursus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION nauigaremus. Accidit autem ut apud istos PEIEMBAS 6. mensibus commorantes, nihil de nostro Duce IOHANNES EIOLLÆ audiremus. Itaque cum cibo destitueremur, coacti sumus cum dato nobis gubernatore MARTINO DOMINICO EIOLLA, rursus ciuitatem SIGNORA petere, iuxta mandatum nostri Ducis.

Quomodo autem Dux noster IOANNES EIOLLAS iter suum perfecit, libet jam paucis annotare.

Principia à PEIEMBAS soluens, venit ad populum, qui vocatur NAPERII, hi amicitia iuncti sunt cum istis PEIEMBAS, præter pisces & carnem nihil habent, populus est admodum ingens. Ex his Naperis assum-

psit etiam quosdam, qui iter ipsi monstrarēt, & pergens multo cum labore, egestate & pericula multas nationes peragrauit, in quo itinere dimidia fere Christianorum pars mortua est. Itaque cum ad populum PEIENSENNAS venisset, ulterius progredi non potuit, sed cum populo suo, (exceptis tribus Hispanis, quos apud Peiissennas ægrotos reliquit) recedere coactus est.

Christiani
in itinere
mortui.
Non plus
vltra.

Reuersus igitur saluus & incolumis, quod ad suam personam attinet, Dux noster IOHANNES EIOLLAS ad NAPEROS, ibi ad tertium vsq; diem substitit, propterea quod populus admodum debilitatus esset, & ipsi rebus fere necessarijs omnibus destituerentur.

CAP. XIII.

Cæterum NAPERII & PEIEMBAE, consilio inuito conuenerant, Ducem nostrum IOHANNEM EIOLLAM cum suis interficere, quod etiam fecerunt, cum enim Dux noster IOHANNES EIOLLAS vna cum suis à NAPERIIS ad PEIEMBAS proficisci vellet, & medium iam iter confecisset, præter expectationem in sylua, per quam Christianis eundem erat, à NAPERIIS & PEIEMBAS canum instar furentibus, oppressus, & cum omnibus quos secum adhuc habebat Christianis, misere trucidatus est, ita ut ne vnus quidem effugerit, quorum animis Deus propitius esse velit.

Frauda-
lentiam
Indorum
consiliunt.

Nos autem quinquaginta, qui Nostra Signora desumptione ciuitatē profecti eramus, & aduētum nostri Ducis ibi expectabamus, cum hoc cognouissemus, exponente nobis rem omnem Indo quodam, qui maticipium IOHANNIS EIOLLÆ piæ memoriæ fuerat, quem ipse EIOLLAS à Peiissennis populis acceperat, (huic enim propter linguam parsum erat) non poteramus ei fidem per omnia habere.

Christiani
misere in-
tere ipsi.

Nunciunt
de Chris-
tianorum
interitu.

Commorati sumus igitur per annum in dicta ciuitate Nostra Signora, sed percipere de nostris militibus relationem nullam potuimus, excepto, quod CARI populi nostro Gubernatori MARTINO DOMINICO EIOLLÆ, indicarent, rumorem spargi, ducem nostrum cum Christianis omnibus à PEIEMBAS esse interfectum. Nos tamen credere hoc non poteramus, donec id à quadam Peiembra confirmaretur. Post duos igitur menses, aduenientes CARI, adduxerunt ad gubernatorem nostrum MARTINVM DOMINICVM EIOLLAM duos PEIEMBAS quos ceperant. Qui quidem, à gubernatore nostro his de reb. interrogati, constanter negarunt se quicquam de ista cæ-

B de au-

Peiembra negant.

Peiembra tortura subiiciuntur.

de audiuiffe, affirmantes Ducem nostrum cum populo suo, ex peregrina ista terra, in quam abierat, nondum esse reuerfum.

Itaque praefecto rerum capitalium mandatum est, vt duos hosce PEIEMBAS torqueri faceret, quoad veritatem dicerent, quo facto fatebantur sese ex eorum numero

esse, qui Christianos cum suo Duce interfecerant.

Post hanc confessionem ad supplicium *Homicidâ crematur.* condemnati sunt, ita quidem vt alligati ad arborem igne ad certum interuallum extracto paulatim cremarentur & absumerentur.

Martinus Domingo in Ducem electus.

Interea placuit nobis omnibus MARTINUM DOMINICUM EIIOLLAM generalem nostrum Ducem facere, maxime cum de vniuerso exercitu bene meritus esset, donec Regia Majestas aliud quid mandaret atque disponderet.

Quo facto praecipit MARTINVS EIIOLLAS quatuor nauces, BARQVADINAS, fieri, & assumpsit 150 armatos, teliquis in ciuitate NOSTRA SIGNORA DESUMSION relictis, dixitque se populum nostrum apud THYEMBAS relicturum, similiter 160 illos Hispanos qui in ciuitate BONAS AEIERES cum duabus nauibus manserant, in dictam ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESUMSION adducturum, atque ita cum quatuor istis BARQVADINIS in flumine PARABOE & PARANA discessit.

Christiani colliguntur.

[CAP. XIV.

Antequam ad THYEMBAS venissemus, concluderant Christiani quinos ibi expectabant, nempe Centurio FRANCISCVS RIVS, IOHANNES PABAN sacerdos, & IOHANNES ERNANDVS, secretarius, substituti nimirum gubernatores Christianorum, quod supremum THYEMBARVM Ducem & cum eo Indos alios interficere vellent, quod ipsum etiam crudelissime fecerant, Indos eos qui longo tempore omnia ipsis beneficia exhibuerant; turpiter interficientes, priusquam nos cum MARTINO DOMINICO EIIOLLA venissemus.

Constituta eruentum Francisci Rivi, & Iohannis Pabans.

CAP.

CAP. XV.

CVM autem Dux noster MARTINVS EIOLLA nobiscum ex ciuitate NOSTRA SIGNORA D' ASSUMSION, ad dictos THYEMBAS & Christianos veniret, obstupuit valde propter facinus hoc perpetratum, & quod THYEMBÆ in fugam versi essent. Sed factum infectum reddere non poterat, itaque praesidio & cibo necessario in oppido CORPORIS CHRISTI relicto, 20 armatos cum Decurione quodam ANTONIO MANCHOSSA, eo collocauit, serio & sub poena mortis praecipiens, vt Indis nullo modo fiderent, sed nocte dieque in excubijs essent. Et si forte Indi venirent, amicitiam eorum rursus ambientes, iussit vt remissam caute agerent & omni quidem beneuolentia eos acciperent, sed in omnibus tamen viderent, ne vel sibi vel Christianis detrimentum & damnum inferretur.

Postea, assumpsit secum Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIOLLAS, supra dictos, FRANCISCVM RIVM, sacerdotem IOHANNEM PABAN, & ERNANDVM, secretarium, tanquam autores & causas istius caedis, & a nobis discessit, sed antequam discederent, venit quidam primas ex illis THYEMBS cui nomen erat ZEICHE LYEMMI. Hic simulabat se Christianorum amicum esse, & excusabat sese verbis admodum humanis, sed simulatis & fictis, quod non posset per omnia THYEMBAS vitare, id enim fieri propter vxorem, liberos & cognatos alios, sed colere se tamen nobiscum amicitiam, affirmabat, & hortabatur Ducem nostrum

Amicus dolosus.

Christiani pramonetur.

MARTINVM DOMINICVM EIOLLAM, vt Christianos omnes secum abduceret, communi enim consilio ab Indis decretum esse, quod Christianos interficere & extirpare vellent. Huic respondit Dux noster MARTINVS DOMINICO EIOLLA, se quidem statim reuersurum, ceterum populum suum satis habere virium ad reprimendos Indorum impetus, addebat praeterea, cum ZEICHE LYEMMI debere vna cum vxore & liberis, sese Christianis adungere, vel si vellet cum vniuerso suo populo. Ad quod respondit ZEICHE LYEMMI, se ita facturum.

Soluebat igitur Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIOLLA nobis hic solis relicto. Ceterum post octo fere dies, misit dictus ille THYEMBS ZEICHE LYEMMI aliquem ex fratribus suis, nomine SVELABA, qui subdole & fraudulenter peteret, vt gubernator vel Decurio noster ANTONIVS MANCHOSSA sex milites armis suis instructos, ad se mitteret, constituisse se enim fa-

miliam suam ad nos transferre, & nobiscum imposterum habitare, vereri se autem reliquorum THYEMBORVM injuriam, nec posse se res suas sine nostro auxilio ad nos traducere. Promittebat vero se nobis allaturum victum & quicquid necessarium videretur, sed haec omnia dolose & fraudulenter erant conficta: Verum noster centurio, ipsi non tantum sex, sed totos 50 Hispanos armis suis probe instructos adiunxit, monens tamen vt viderent ne quid detrimenti ab Indis acciperent.

Non aberant isti THYEMBÆ a nobis ultra dimidium miliare, ad quorum aedes cum milites nostri accessissent, osculo Iudæ excepti sunt, proposito ipsis cibo, piscibus nimirum & carne.

Iudæ osculum.

Sed inter edendum, prorumpabant THYEMBÆ qui sese in aedibus absconderant, & eos ita tractabant, vt nemo euadere posset, excepto vnicuique puero qui vocatur CALDERON. Deus ipsis esto propitijs.

Quin etiam eodem tempore ciuitatem nostram obsidebant circiter 10000 Indi, eam expugnaturi, quod tamen ipsis Dei beneficio non successit, quamuis totos 14. dies in obsidione essent, & impetus non leues die nocteque fecissent. Fecerant sibi hac vice longas hastas, quas tamen a Christianis acceperant, cum illis pugnabant & resistebant nobis acriter.

Accidit autem, vt nocte quadam summis viribus irruptionem facerent, & ignem in aedificia nostra proiecerent, quo viso occurrit centurio noster ANTONIVS MANCHOSSA cum Rhomphaea ad portam quandam, ibi absconderant sese quidam Indi, vt videri non possent, hi lanceas in eum suas in tres partes, medium confoderunt, vt ne verbum quidem amplius loqueretur, Deus miseretur animam ipsius.

Antonius Manchossa in interemptis.

Sed Indi quidem diutius sese sustentare non poterant, destituebantur enim omni cibo, itaque relicta nostra ciuitate discesserunt. Postea adueniebant duae BRIGANTINAE nauiculæ cibo onustæ, quas Dux noster ex ciuitate BONAS AEIERES nobis miserat, vt ibi ejus aduentum expectare melius possemus. Gaudebamus igitur nos quidem, sed qui cum duabus BRIGANTINIS siue Myoparonibus venerant, dolabant admodum vicem Christianorum a nostra parte occisorum. Conclufimus igitur communi consilio non diutius in oppido Corporis Christi apud THYEMBAS commorari, & conscensis nauibus, omnes ciuitatem BONAS AEIERES petijmus & ad nostrum Ducem MARTINVM DOMINICVM EIOLLAM peruenimus, qui quidem aduentu nostro stupefactus,

Consultatio Christianorum

Christiani in ciuitate

Bonas Ac-
ieres con-
ueniunt.

dolebat admodum cladem populi, nec quid faceret sciebat, si quidem & victu propemodum omni jam destituebamur.

Cæterum cum 5 dies in BONAS AEIERES fuisset, aduenit ecce naus quædam ex Hispania ex eo genere quæ dicuntur CARABELLÆ, quæ referebat, nauem aliam venisse ad S. CATHARINAM, cuius Dux vocaretur ALBERVNZIVS GABRETVS habens secum 200 armatos ex Hispania aduectos.

Hoc cum audiisset Dux noster, iussit præparari ex duabus istis nauibus, nauem vnam quam vocant GALIONEM, & misit eam primo quoque tempore ad S. CATHARINAM in BRASILIA sitam 30 miliaribus à ciuitate Bonas Acieres, addito ei gubernatore, cui nomen erat CONSALVVS MANCHOSSA. Huic simul in mandatis dedit, vt cum ad S. CATHARINAM in BRASILIAM venirent, nauem suam oryza, MANDIOCA & alijs victualibus pro suo arbitrio imple-
ret.

Postulabat igitur Gubernator hic CONSALVVS MANCHOSSA, sibi à nostro Duce sex milites concedi, quibus fidere tuto posset, quo impetrato, assumpsit me, vna cum sex Hispanis, cæterorum autem militum & nautarum erant viginti personæ.

Soluentes autem ex ciuitate BONAS AEIERES, spacio vnus mensis ad S. CATHARINAM peruenimus, ibi inuenimus dictam nauem quæ ex Hispania aduenerat, & Ducem ejus ALBERVNZIVM GABRETVM cum populo supradicto. Lætati igitur sumus admodum, & duos menses ibi permanisimus, implentes interea nauem nostram Oryza, MANDIOCA & frumento Indico, quantum capere poteramus.

Soluimus deinde cum duabus istis nauibus, & Duce isto ALBERVNZO GABRETO atque vniuerso populo, S. CATHARINA ad ciuitatem BONAS AEIERES profecturi, & peruenimus 20 miliaribus ad fluuium PARANA VVASSY. Hic fluuius in ingressu habet in latitudine 40 miliaribus quæ latitudo 80 miliaribus durat, vsque ad portum S. GABRIEL dictum, vbi fluuius hic in latitudine habet 8 miliaribus.

CAP. XVI.

CVM igitur vt dixi, 20 tantum miliaribus abessemus ab hoc flumine, circa vespeream quæ præcedit diem omnium sanctorum, conuenerunt rursus duæ istæ naues, cumque alter alterum interrogaret, an in flumine PARANA essemus, respondit nauclerus noster nos in flumine isto esse, nauclerus autem alter dicebat nos 20 adhuc miliaribus à flumine isto abesse.

Cum enim in mari duæ vel plures naues simul nauigant, solent istæ semper circa vesperam congregari, vbi alter alterum interrogat quot miliaribus confecerint, & quo ven-
to ea nocte vti velint, ne nimium separetur.

Postea interrogabat noster nauclerus alterum, an sua nauis se sequi vellet, qui respondebat, se in mari mansurum ista nocte donec dies rursus oriretur, nec velle se noctu ad littus appellere. Hic nauclerus prudentior erat nostro vt mox audietis.

Cum autem nauis nostra relicta altera progredere-
tur, experti sumus maximam vim ventorum, ita vt circiter horam duodecimam vel primam noctis, terra nobis appareret priusquam anchoram nostram firmare posses-
semus.

Cum igitur nauis nostra in terram siue scopulum allideretur, & nos adhuc miliare vnum à littore abessemus, aliud quidem consilij inuenire non poteramus, quam vt rebus nostris Deo commendatis, diuinam misericordiam implorarem. Hoc facientes ecce allisa ad scopulum nauis frangitur, perentibus in mari 15 viris & 6 Indis. Aliqui tamen arreptis asseribus euaserunt. Ego & quinque alij malo adhærentes saluati sumus, sed de 15 istis personis, neminem amplius vidimus, Deus ipsorum animis propitius esse velit.

Postea coacti sumus 100 miliaribus pedibus conficere, donec ad portum S. GABRIELIS veniremus, carètes omni victu, qui cum vestimentis & rebus nostris alijs in nauis perierat, & radicibus & alijs ex terra ibi nascentibus nos interim sustentantes. Cum igitur ad portum S. GABRIELIS venissemus, inuenimus ibi supra nominatam nauem, quæ cum Duce suo 30 diebus ante nostrum aduentum eo venerat.

Noster vero Dux MARTINVS DOMINICVS EIJOLLA cognito hoc infortunio admodum turbatus est, nec cogitare aliud potuit, quam omnes nos in mari peris-
se, itaque & vigilijs & precibus pro salute animarum nostrarum supplicare & intercedere suos iussit.

Cumque in ciuitatem Bonas Acieres veniremus, vocauit ad se Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIJOLLAS gubernatorem quem ablegauerat, & PILOTAM siue nauclerum, volens de nauclero supplicium sumere. Et fuisset quidem ipse suspensus, sed multorum intercessione & precibus liberatus, cogebatur quadriennium in nauibus BRIGANTINIS manere.

Cum igitur, omnis populus in ciuitate BONAS AEIERES conuenisset, præcepit Dux noster præparari Myoparones & con-
iuncto vniuerso populo, majores istas naues exussit,

Mons &
consuetudo nauis.

Prudentia
nautica
exemplum.

Nauis ab-
terram de-
serit.

Naufragium.

Naufragi-
ad S. Ga-
briel per-
ueniunt.

Vigilia &
preces.

Pilota à
partibus
liberatus.

Descriptio
fluuii Pa-
rana
VVassu.

exussit, ferrum tamen cōseruauit atq; reposit. His ita peractis profecti rursus sumus ad ciuitatem Nostra Signora desumtion, ibiq; biennium commorantes, resolutionem & mādātum Regiæ Majestatis expectauimus.

vniuersum 800 virorum. Quo tempore etiam fraternitatem cum MARTINO DOMINICO EIOLLA contraxit, ita vt MARTINVS DOMINICVS EIOLLA non minus iuris in populū, quam antea, haberet.

Interea venit Dux quidam alius ex Hispania nomine ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA. Hunc Regia Majestas gubernatorem quatuor nauium (ex quib. duæ magnæ, & duæ CARABELLÆ erāt) 400 armatis & 30 equis dederat. Hic cum ad portum quendam in BRASILIA, qui vocatur VVIBSSAH, vel ad portum cui nomen est S. CATHARINA, vna cum suis venisset, constituit sibi de victu & rebus necessarijs alijs prospicere, emisitque duas CARABELLAS ad octo fere miliaria ab isto portu, ad emenda victualia, quas CARABELLÆ ingens in mari tempestas oppressit, ita vt exceptis hominibus, ambæ interiierint. Hoc infortuniū cum Dux ille cognouisset, non audebat sese amplius mari committere, maxime cū majores istæ naues admodum ruinosa essent, itaque illas cōstringi præcepit, & terra ad nos RIO DELLA PLATA in ciuitatē NOSTRA SIGNORA circa flumen PARABOE sitam profectus est, afferens secum 300 milites, qui de 400 remanserant, reliquis fame & morbis diris sublatis.

Post hunc delectum & lustrationem quasi populi iussit ALBERVNZIVS CABESSA de BACHA, 9 nauiculas BRIGANTINAS parari, constituitque in altum fluminis PARABOE nauigare, quousque possit. Sed interea tamen temporis antequam naues istæ pararetur, tres Myoparones emisit cum 115 viris, iubens vt nauigarent quousq; possent, & Indos peruestigarent, qui haberēt MANDIOCAM, & frumentum Asiaticum, quod est MEIIS. Additis ipsi duobus Decurionibus, qui erant ANTONIVS GABERVS & DIDACVS TABELLINVS.

Bergentim
emittuntur
ad
querendū
victum.

Venimus igitur primō ad nationem quandam, quam vocant SVRVKVEROS. Hæc natio abundabat frumento Indico, MANDEOCA & alijs radicibus veluti MANDVIS, quæ nucibus auellanis non absimiles sunt, & alijs, habet etiam pisces & carnes. Viri in labijs cæruleos lapillos gestant magnitudine calculorum, quib. in frutillo vtimur. Mulieres circum pudenda velatæ incedunt.

Lapides
cærulei in
labijs.

Hic Dux in itinere octo mensibus fuit, & a portu isto S. CATHARINÆ ad ciuitatem Nostra Signora desumtion 500 miliaria numerantur.

Relictis apud hunc populū nauibus & quibusdā qui eas custodirent, terrā istā quatuor diebus perlustrauimus, & inuenimus pagum quendam CARIORVM, quorum numero fere 3000 erant, cumque cum ipsis locuti essemus, reuersi sumus ad naues nostras & proficiscentes labentē fluuio PARABOE, venimus ad nationem quam vocant ACHKEREROS. Hic oblata sunt nobis literæ a Duce nostro ALBERVNZO CABESSA de BACHA scriptæ, quibus præceptū erat vt supremum Indorum ejus loci regulū, ACHKERE vocatum, suspenderemus. Hoc mādātum sine vltiori deliberatione tribunus noster impleuit, vnde ingens postmodo bellum ortum est, vt jam sequetur.

Achkerē
Dux Indorum
strā
gulari.

Afferebat autem etiam ex Hispania de gubernatione sua, Regiæ Majestatis mādātum, postulans vt Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIOLLA gubernationem & imperium sibi plane cederet, & vniuersus populus sibi impostertū pareret. Huic requisito Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIOLLA cum populo suo non repugnabat, modo certis & illustrib. documētis probare posset hoc imperium a Regia Majestate sibi datum, verū documēta ista extorquere nemo poterat, itaq; sacrificuli & duo vel tres centuriones effecerunt, vt dictus ALBERVNZIVS CABESSA imperium obtineret, & populo postmodum præesset, sed de successu & gubernatione ejus impostertum audiemus.

Post strangulatū hunc Indū, reuersi rursus sumus ad ciuitatē NOSTRA SIGNORADE SVMSION referentes Ducem nostro ALBERVNZO CABESSA de BACHA quicquid hoc itinere a nobis cognitum & effectum fuisset. Postulabat igitur a supremo Indorū, qui in ea ciuitate NOSTRA SIGNORADE SVMSION erant, profecto, vt 2000 Indos nobis ad jungeret, qui nobiscum flumen PARABOE ascenderent.

Christianū
auxilium
Indorum
petunt.

PRincipio igitur exploratione populi facta, cognouit dictus ALBERVNZIVS CABESSA numerū nostrorū militum esse in

Huic petitioni nihil CARIi repugnabāt, monentes saltem Ducem nostrum, vt deliberaret quid ex se sua futurum esset, totam enim regionem CARIORVM in armis esse, quia

VVieffis
portus.

Naues sub
uersa.

Naues
franguntur.

Gubernatio
supremi
Ducis.

Numerus
Christiani
perunt.

*Dabere
contra
Christia-
nos in ar-
mis.*

quia DABERE frater strangulati istius ACH-
KERES mortem fratris sui in Christianis vi-
cifici voluit.

Cogebatur igitur Dux noster hoc iter in-
termittere & se ad pugnam parare. Quare
jurato suo fratri MARTINO DOMINICO
EIO L L Æ, mādaba t vt acceptis 400 militib.
& 2000 Indis dictis istis DABERENSIBVS
vel CARIIS obuiam iret, & eos cum omni-
bus suis extirparet.

*Expedi-
tio
contra
Dabere.*

Huic mandato obtemperans MARTI-
NVS DOMINICVS EIO L L A profi-
cifcebatnr cum hoc exercitu ex ciuitate
NOSTRA SIGNORA DESVMSION,
in occursum hosti, admonens eos primo no-
mine Regiæ Majestatis, &c. Sed hic DA-
BERE hanc admonitionem respiciens, no-
lebat vllas conditiones pacis accipere, ha-
bebat enim ingentem exercitum, & firma-
rat pagos suos palis in terram depactis, hoc
est, muro ligneo, ita quidem vt quilibet pa-
gus tres ejusmodi muros haberet, præter
fossas quamplurimas, de quibus supra dixi-
mus. Sed hæc præsidia nobis jam erant ex-
plofata.

*Pallisatæ
murus li-
gneus.*

Itaque in quartum vsque diem in expe-
ditione fuimus, donec victoria à nobis stan-
te, tribus horis ante exortum solem, in pa-
gum irrumperemus, & quicquid nobis oc-
curreret interficeremus, comprehensis &
in vincula coniectis multis mulieribus.

*Pugna
Christia-
norum cū
Daberis.*

In hac pugna 16. Christiani ceciderunt,
& multi vulnerati sunt. Non pauci item qui
à nostris partibus erant Indi intercepti. Sed
ipsi parum profecerunt, nam ab ipsorum
parte circiter 3000 ex CAMBELLIBVS
trucidati sunt.

*Daberis
gratiam
implorat.*

Paulo post venit DABERE cum popu-
lo suo, & implorans gratiam, petijt vt red-
deremus ipsis vxores & liberos suos, promi-
sitque se nobis subjectos in omnibus semper
futuros, itaq; Dux noster de mandato Re-
giæ Majestatis in gratiam eum recepit.

*Fœdus
Christia-
norum cū
Daberis.
Indiani
2000.
milites
Christia-
nis assi-
gnant.
Præsidium
ciuitatis
Noster Si-
gnora.*

Firmata pace, reuersi sumus ad genera-
lem nostrum Ducem ALBERNVNZIVM
CABESSAM de BACHA referentes ipsi
quomodo res esset gesta. Qui consilio inuito,
de proposito suo itinere continuando re-
quirebat ab isto DABERE, 2000 bene ar-
matos Indos, qui nobiscum irent. His nulla
difficultate impetratis, jubebat CARIO 8,9
nauiculas, reb. necessarijs instruere. Quo fa-
cto assumpsit de 800 Christianis, 500, reli-
quis 300 in ciuitate Nostra Signora desum-
ptione relicta, quibus centurionem dedit IO-
HANNEM SALASSERVUM, & ita vna
cum 500 Christianis atque 2000 Indis dis-
cessit, flumen PARABO ascendendo.

CARI I populi habebant 83 CANOAS <sup>Numerus
Bergentis.</sup> vel SCAPHAS; Nos vero Christiani habebamus 9. nauiculas BREGANTINAS, & in qualibet nauis duos equos, sed equi quidem hæc 100 miliaria, terra confecerunt, Nos vero aqua profecti sumus vsq; ad montem, qui vocatur S. FERNANDI, vbi equis nostris in naues receptis, denuo soluimus & ad hostes nostros PEILEMBAS peruenimus, qui quidem nostrum aduentum non expectarunt, sed cum vxoribus liberisque aufugerant, pagis suis & ædibus flamma auulsis. Postea 100 miliaria progressi populum nullum conspeximus, donec ad nationem quãdam veniremus, quæ BACHEREORVM vocatur. Natio est admodum populosa, extenditur ad 100 miliaria, abundat piscibus & carne, reperitur etiam ibi multa nauicula CANOÆ de quibus non attinet multa scribere, mulieres velatis incedunt pudendis, nobiscum loqui volebant, sed visis nobis fugam dabant. Ab his peruenimus ad nationem quandam SVRVVSIDICTAM, vbi supra dictæ tres naues erant. Populus hic à BACHEREIS 90 miliaribus abest, excipiebant nos admodum humaniter, singuli cum vxore & liberis suis seorsim habitant, viri orbiculum ligneum calculi instar luforij ab auricula dependentem habent. Mulieres labia exornant lapide crystallino fusci coloris, magnitudine vnus digiti. Formæ sunt elegantis & nudo corpore incedunt. Natio est admodum magna, frumento Indico, MANDEOCA, MANDVIS, POTATIBVS, piscibus & carne abundans. Cæterum Dux noster interrogabat eos de CARKAREIS. Itemq; de CARIIS, verum ipsi de CARKAREIS respondere non poterant, de CARIIS dicebant, eos adhuc in ædibus suis esse, sed res aliter habebat.

*Orbis ab
auricula
dependens.
Mulieres
formosa.
Frumentū
Indicum.*

CAP. XVIII.

Postea præcepit Dux noster, vt nos ad iter pararem, velle se terram siue regionem istam perlustrare relicta apud naues 150 viris. Atque ita acceptis 350 Christianis, 18 equis & 2000 Indis vel CARIIS, qui ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION nobiscum venerant, ad perlustrandam terram abiit. Progressi autem 18 diebus, cum neque CARIOS nec quenquam hominum inueniremus, & jam victu necessario fere destitueremur, coacti sumus cum Duce nostro ad naues nostras reuerti, præsertim cum Dux noster ad res gerendas parum esset idoneus, & paucos ex militibus sibi fauentes

Præparatio ad iter.

Non plus ultra.

*Militis ad
ei no fa-
uente.*

habe-

Haberet. Cumq; reueteremur præmisit Hispanum quendam FRANCISCVM RIEFERE vna eum 10 alijs armatis, iussitque vt 10 diebus progredierentur, & si interea temporis populum nullum inuenirent, ad naues nostras redirent, vbi eorum aduentum vellet expectare.

Exploratoris regionis.
 Hi inter eundem inuenerunt nationem Indorum admodum populosam; frumento Indico MANDIOCA & radicibus alijs æquè vt cæteri abundantem. Verum Hispani populum istum accedere non audebant, sed ad nos reuersi sunt, referentes Duci nostro quod viderant, hoc audito constituit cum exercitu eo excurrere, sed aqua impeditus illud intermisit. Nauè igitur 80 viris instruxit, & addito nobis centurione ERNANDO RIEFERE misit nos in alium fluminis PARABOE ad quærendum populum, qui vocatur SCHERVOS, addito mandato, vt isthic loci duorum saltem dierum itinere progredieremur, & ipsi postea referremus regionis & populi istius statum.

Via aquarum expeditionem impedit.
 Soluentes igitur; primò statim die, ad 4 miliaria peruenimus ad nationem quæ vocatur SVRVECVESIS; hi populi in Insula quadam 30 fere miliaribus longa, & vndiq; fluuio PARABOE cincta habitant. Vescuntur MANDEOCA, MEIIS, MANDVIS POTATIBVS, MANDEPORE, PARPII, BACHEKV & alijs radicibus; piscibus item & carne. Viri & mulieres supradictis SVRVKVSIS similes sunt. Apud hosce populos per noctem mansimus, sequenti vero die CANOAS, nos comitati sunt; vt iter nobis monstrarent, & nobis cibum subministrarent, bis enim quoti die feras & pisces capiebant, quibus viceremur. In hoc itinere sex diebus eramus, & postea peruenimus ad nationem, quam vocant ACHKERES, populum valde copiosum, tanta in vtroque sexu proceritate, quanta nullos tota RIODELLA PLATA homines vidi. Hi ACHKERES tribus miliarib. à SVRVEKVSIS absunt, quod comedant præter pisces & carnem non habent, mulieres circum pudenda velatae sunt. Apud hosce ACHKERES diem vnum substitimus, quo die dicti SVRVKVSIS suis CANOIS domum sunt reuersi. Illis discedentibus, postulabat centurio noster ERNANDO RIEFERE, vt ACHKERES viam nobis monstrarent, ad SCHERVOS, qui prompti, octo nobiscum CANOIS profecti sunt, & vt haberemus victum necessarium, bis in die pisces & feras ceperunt. Hæc autem natio cur ACHKERI dicti sint; hæc est causa.

Cibi.
Homines proceri.
 ACHKARVS piscis est tam duram ha-

achkari bymen.

bens cutem, vneque cultro neque sagitta Indica lædi & vulnerari possit, non exigua est magnitudinis, & multum damni reliquis piscibus. infert. Oua ejus quæ ad tres vel quatuor passus ab aqua in terram ponit, sapore Moschi habent, cibum præbet bonum, & minime noxium per se, cauda ejus in delicijs habetur.

Descriptio mirandi piscis. Moschus ex pisco.

In Germania nostra putatur hic piscis admodum noxium & pestiferum esse animal, & vocatur crocodilus, estque communis opinio, eum qui hunc piscem saltem intueretur, etiamsi piscis halitu infectus non sit, certissima morte mori, quod quidem veritati consentaneum esse nemo negauerit, siquidem homini, etiamsi crocodilum non aspiciat, certo certius moriendum est.

Nota Basiliscus, Crocodilus error authoris.

Dicitur etiam vulgo, quod si piscis hic in fonte quodam reperiat, atque appareat, nullam esse rationem aliam eum interficendi; quam si speculum ipsi opponatur, in quo sese ipsum contemplari & intueri possit; tum enim aspectu suæ ipsius deformitatis subito eum interire & mori.

Piscis speculo interficere quod fabulosum est.

Hæc autem omnia quæ de hoc pisce præferuntur figmenta sunt & fabulæ, si enim vera essent, vel centies mortuus fuisset; qui piscium illorum vltra 300 cepi & comedi; neq; etiam de hoc pisce aliquid scripissim, nisi naturam ipsius probe cognitam & perspectam haberem.

Cæterum cum venissemus ad populum SCHERVOS, quo ab ACHKERIBVS 36 miliaria numerantur, quæ 9 diebus emensum, deprehendimus, nationem eam esse fati populosam; sed tamen non erant isti SCHERVES apud quos Rex Indorum habitabat. Hi SCHERVES autem barbari sunt, & circulum ligneum ab auricula dependentem habent, ita vt aures circulo isti mirabiliter sint circumuolutæ. Viri etiam lapidem crystallinum carulei coloris, instar calculi luforij in labijs gestant.

Homines barbati.

CAP. XIX.

PORRO hi homines picti sunt caruleo colore, à vertice vsque ad genua, & pictura representat formam caligarum.

Viri picti.

Feminae vero alio modo pictæ sunt; nempe caruleo quidem colore à pectore vsque ad pudenda, sed tam artificiosè, vt non facile apud nostros pictorem inuenire possis, qui artem istam imitari queat.

Femina artificiosè picta.

Incedunt corpore plane nudo, & formæ sunt suo quidem modo satis elegantis, ita vt nec in tenebris ab eis abhorresceres.

Apud hos SCHERVOS commorati sumus vnus

vnum diem; & postea constituimus tribus diebus ad Regem quendam proficisci habitantem 14 miliaribus ab hisce populis; apud homines qui etiam SCHERVY vocantur, sed regio ejus quatuor tantum habet miliaria, excepto pago quodam ad flumen PARABOE sito.

Reliquimus autem in loco superiori nauem nostram & 12. Hispanos, qui ea custodiret, donec nos reuenter emur, dato SCHERVY is mandato, vt Christianis ibi commorantibus, omnibus humanitatis officijs adesset, quod etiam fecerunt.

*Rex Scher-
uorum.*

Nos vero adhuc biduum ibi commorati, aditer nos rebus necessarijs omnibus paruimus, postmodum traiecto isto flumine PARABOE ad Regem peruenimus isthic loci habitantem.

CAP. XX.

Cum autem non vltra miliare vnum a loco isto abessemus, venit nobis obuiam ipse SCHERVORVM Rex, vna cum duodecim millibus virorum, in plano campo, pacifice, via qua incedebant octo passus lata erat, floribus & gramine ad pagum vsque strata & exornata, ita vt ne lapis quidem vel lignum vel aliud quid in ea appareret. Rex iste secum musicam suam habebat, tympanistas & tibicines, & tum quidem temporis praeeperat, vt ab utroque latere subditi ceruos & alias feras venarentur. Et ista quidem venatione 30. fere ceruos & 20. struthios vel IARDV ceperunt, ita vt spectatu iucunda

*Flores pa-
radisi.*

*Christiani
a Rege
Schervo-*

*vnum hu-
maniser
excepti.*

esset venatio. Cum autem pagum ipsorum ingressi essemus, mandauit Rex singulis ædibus binos introduci Christianos, & tribunal nostrum cum suis ministris in ædes regias assumpsit, ego vero in ædes non procul a Regijs ædibus distantes introductus sum. Tum praecipit Rex SCHERVORVM, vt subditi sui nobis Christianis de rebus omnibus necessarijs prospicerent. Et Rex quidem vi-

tam regiam & satis pro ratione istius loci splendidam agebant.

Tibicines in mensa adesse, & in prandio cum exhilarare cogebantur, quin & choreas cum formosissimis quibusque foeminis viri artificiosissime inter edendum ducebant, quas quidem tanta cum voluptate & admiratione aspeximus, vt vel ciborum obliuisceremur.

Popu-

*Pallio-
spina.*

Populus hic Scheruis per omnia similis est, de quibus supra dictum est; fœminæ ipsorum pallia ex gossypio faciunt, & varijs imaginibus ceruorum, struthiorum, ouium Indicarum, & aliarum rerum intertexunt, quæ quidē diuersis vsib. accommodatur. Fœmina hæc admodum elegantes, affabiles & artis amatorix peritissimæ sunt, & vt mihi quidem videretur, calidioris temperamenti.

*Corona
argentea.*

Hoc igitur in loco quatuor diebus commorati sumus, interea interrogabat Rex, tribunum nostrum, cuius rei gratia aduenisset, & quo dirigere iter suum vellet, cui respondit tribunus siue Capitaneus noster, aurum sese & argentum querere. Obrulit igitur ei Rex coronam argenteam, Marcæ vnâ cum dimidia habentem. Item massam siue lancem vnâ ex auro puro spithamam eum dimidia longam & dimidiam spithamam latam, præterea etiã thoracem argenteum & vasa argentea alia, dixitque se neque aurum neque argenti plus habere. Has res autem ex bello sese cum AMAZONIBVS quondam gesto accepisse.

*De profes-
sione ad
Amazones*

Cumque AMAZONVM meminisset, & diuitiarum quibus ipsæ abundant, interrogabat Capitaneus noster, quot milliaribus dicti AMAZONES abessent, & nunquid mari ad eos peruenire possemus. Cui respondit Rex, mari ad eas peruenire nos non posse, terra vero si ad eas ire vellemus, iter illud non posse nisi duobus mensibus continuis absolui. Atque vt de AMAZONIBVS aliquid annotem:

*Mulieres
vnâ mam-
millam ha-
bentes.*

Fœminæ AMAZONES, vnâ tantum habent mamillam, viros suos ter vel quater in anno ad se admittunt, atque vbi grauidæ infantem masculum pariunt, cum post partum viro vel patri transmittunt.

*Amazones
cur ma-
millam ex-
urant.*

Fœmellam vero si enitantur, eam apud se retinent, & dextram ei mamillam exurunt, ita vt renasci amplius non possit, cuius rei causam habent vt capiendis armis & arcibus aptiores fiant, bellatrices enim fœminæ sunt & maxima aduersus hostes suos bel- la gerunt.

*Rex Ama-
zonum.*

Fœminæ hæc in Insula habitant satis magna, & aqua vndiquaque cincta, ad quam non nisi istis CANOIS nauibus, accedi potest. Atqui in hac Insula AMAZONES aurum & argentum non habent, sed in TERRAFIRMA, quæ regio est vbi viri habitant, maximas habentes diuitias. Natio est ingēs & populosa, & Regē habet nomine IEGNIS.

Petijt autem noster centurio, ERNANDVS RIEFFERE, vt dictus SCHERVORVM Rex, aliquos nobis ex subditis suis adungeret, qui supellectilem nostram portarent, & iter nobis monstrarent, velle n. se ad dictas

AMAZONES proficisci. Rex ad hoc quidem promptus erat, sed simul tamē etiã admonebat, terram isto quidem tempore aqua prorsus esse obductam atque inundatam, vt iter illud admodum difficile & vel impossibile futurum sit, verū nos fidem ipsi non habentes Indos istos nobis adungi petiuimus. Adjunxit igitur Rex Capitaneus nostro 20. viros, qui supellectilem ipsius portarent, & nostrū cuique 5. Indos, qui curam nostri haberent, erat enim octo diebus nobis progrediendū quibus Indum nullum videremus.

Postea peruenimus ad nationem quæ vocatur SIBERII, populum nimirum hisce SCHERVIS quoad linguam & alia, per omnia similem. Sed octiduum hoc continue in aqua ad genua vsque versati sumus, ita quidem vt emergere ex ea neque die neque nocte possemus, quin & ignem extruere volentes multa comportare ligna coacti sumus, atque in lignorum aceruo ignem accedere, vt cibos coquere possemus.

*Ignis in a-
qua quo-
modo ex-
trui possit.*

Accidit sæpenumero vt focus iste ligneus igne consumptus, vna cum ollis in aquam laberetur, & nos jejuno stomacho iter continuare cogere. Accedebat etiam hoc quod à muscis nos vix tueri & defendere poteramus, quæ quidem ita nos insectabantur, vt somnum capere nobis parum liceret.

Musca.

Interrogauimus igitur SIBERIOS an imposterum etiam aquam essemus habituri, qui dicebant, quadriduū nobis ad huc in aqua progrediendum esse, & præterea 5 dies in terra arida. Peruenimus postea ad nationem aliam quam vocant ORTHVSIOS. Hi monebant nos vt conuersi recederemus, quod pauci admodum essemus. Hoc autem recusantes constituimus SCHERVOS comites nostri itineris remittere, sed ipsi hoc recusabant, mandatum enim ipsius Rex dederat, vt nos non desererent, donec ex regione ista reuerteremur.

*Scheruis fa-
deles.*

Adjungebant igitur nobis dicti isti SIBERII 10 personas, quæ nobis vnâ cū SCHERVIS iter monstrarent, ad ORTHVESEROS, itaque 7 adhuc diebus in aqua pubetenus ambulauimus, quæ aqua tam calida erat ac si igne fuisset calefacta, & eā quidē cū potū alium non haberemus, etiam bibere cogebamur. Nemo tamen existimet hanc fuisse aquam perennem alicujus fluminis, torrens enim erat seu aqua ex assidua & copiosa pluuia proueniens, regio namque alias plana est & ad peregrinandum satis apta, sed nos incommoda hujus aquæ postmodum non exigua deprehendimus, vt mox audiemus.

*Vnde ista
vis aqua-
rum.*

CAP.

CAP. XXI.

Postea die nono ad pagum ORTHVES-
SER circa meridiem hora ferme vndeci-
ma peruenimus, & horam vnam progressi, in
medium pagum ad ædes ducis istorum OR-
THVESSERORVM.

*Luces apud
Orthues-
ser.*

Cicadae.

Et eo quidem tempora dira luces istos OR-
THVESSEROS inuaserat, plurimi enim sub-
ita morte perierant, fame nimirum confe-
cti, cum nihil haberent quod ederēt, DVCK-
SYS n. siue cicadae jam secunda vice omnia
corum frumenta & fruges in arboribus & a-
gris, absumperant. His auditis admodum
pertetrefacti sumus, neque diu ibi subsistere
poteramus, cum parum nobis cibi superes-
set. Interrogauimus igitur regulum istorum
ORTHVESSERORVM de AMAZONIBVS,
qui respondit iter integri mēsis nobis adhuc
restare, & regionem aquis plurimis vbique
scatere, quod re ipsa etiam sumus experti.
Obrulit autem primas istorum ORTHVES-
SERORVM centurioni nostro quatuor
lances ex auro, & quatuor annulos ex
argēto, annulis enim ejusmodi, brachia po-
puli isti exornabant, lances vero siue lunulas
aureas vero in fronte pro ornamento gerūt,
eadem ratione qua in hisce regionibus po-
tētissimi Magnates catenulas aureas de col-
lo dependentes habent.

*Annuli
argentei.*

*Munera
Christia-
norum.*

Pro his rebus reddebat ipsi noster centu-
rio ligones, cultros, corallia, forfices, & alias
ejusmodi merces, quas Norimberga nobis
suppeditat. Plus quidem libēter ab ipsis pos-
tulassemus, sed verebatur ne eos in nos
concitarem, cum nos pauci admodum es-
semus, Indorum vero in isto pago tanta erat
multitudo, & profecto nisi famem tantam
& luem cēsisissent, de nobis actum fuisset.

*Christiani
agroti re-
uertuntur*

Reuersi sumus igitur ad supra nominatos
SIBEROS, & in itinere quidem cibum nobis
suppeditabat PALMA arbor, CARDES,
& alia radices ignotæ & sub terra nascētes.
Postea ad SCHERVOS rursus peruenimus,
sed maximam partem agroti, triginta enim
continuos dies in aqua versati eramus, quin
imo bibere etiam eam propter defectū me-
lioris aquæ cogebamur, tamēti aliquan-
do turbulētissima esset.

Commorati sumus ergo apud SCHER-
VOS illos, ubi Rex habitat, quatuor diebus,
qui nos humanissimè rursus acceptos libe-
raliter tractabant, præceperat enim Rex, vt
de rebus omnibus nobis prospicerent.

*Lucrum
Christia-
norum.*

In hoc itinere quilibet nostrum pro sua
parte fere 200 coronatos lucratus fuerat ex
pallijs, gossypio, auro & argento, pro quibus
nos Indis cultellos, corallia, forfices, spe-
cula, & id genus alia dederamus.

Posthæc nauigauimus rursus ad genera-
lem nostrum Ducem ALBERNVNZVM
CAYESCAM de BACHA, qui, cum ad na-
ues venissemus, missis ad nos legatis, inter-
dixit nobis, ne ex nauibus nostris egredere-
mur, donec ipse ad nos veniret, idque sub
pœna capitis. Veniens autem ipse Capita-
neum nostrum ERNANDO RIEFERE ca-
pitium assumit, & nobis omnia, quæ ex re-
gione ista nobiscum attuleramus & lucrati
eramus, eripit, quin imo de capitaneo no-
stro ERNANDO ab arbore suspendendo
deliberat. Itaque nos qui adhuc in BRIGAN-
TINIS eramus, ingentes turbas dedimus,
& vna cum familiaribus nostris qui in litto-
re erant, tumultum excitauimus aduersus
Ducem nostrum ALBERNVNZVM CA-
YESCAM de BACHA, postulantes vt ca-
pitaneum vinculis liberaret, & quæ nobis e-
ripuisset restitueret, nisi aliud quid experiri
mallet. Quare cum ALBERNVNZVS CA-
YESCA de BACHA seditionem hanc vi-
deret, & iram nostram animaduerreret,
gaudebat sibi datam occasionem & causam
capitaneum nostrum ERNANDO dimit-
tendi, reddebat etiam nobis quæ eripuerat,
& amicis verbis nos lenire & quietos redde-
re conabatur. Quid autem ipsi postea acci-
derit, mox audietis.

*Seditio in-
ter Chri-
stianos.*

*Albernun-
zus reddit
crepra mil-
lib. dona*

His igitur transactis, & pace rursus con-
stituta, petebat à capitaneo ERNANDO
RIEFERE & nobis, vt statum & conditio-
nem Regionis, quam perlustraeramus, ipsi
exponeremus, & causam simul diceremus
cur tam diu emanissemus. Rationem igitur
ipsi hujus nostri itineris talem reddidimus,
vt in ea acquiescere coactus sit. Quod au-
tem tanto impetu nos inuaserat, & bona no-
bistrua eripuerat, vnica & sola causa erat,
quod mandati ipsius immemores, vltra præ-
scriptum tempus abuissemus, præceperat
enim ipse, vt non vlterius quam ad SCHER-
VOS proficisceremur, & ab his itinere qua-
tuor dierum progressi, regionem istam ex-
plorarem. Nos vero à dictis SCHERVIS
itinere 18 dierum terram istam perlustra-
ramus.

*Albernun-
zus rela-
tionem de
itinere
requirit.*

*Causa im-
portunisa-
tis Alber-
nuzi.*

Ad hanc nostram relationem constituit
Dux noster ALBERNVNZVS CAYE-
SCA de BACHA, cum vniuerso populo in
regionem, ex qua nos reuersi eramus, pro-
ficisci, nos autem milites consentire nole-
bamus, hoc potissimum tempore, quo regio
ista propter vim aquarum inuia erat.

*Conuen-
tus contra
Abbatem.*

Maxima præterea populi pars infirma erat
valetudine, neque etiam dictus Dux AL-
BERNVNZVS CAYESCA de BACHA in ma-
gna apud populum vel autoritate vel gra-
tia c-

*Dux belli
sine au-
thoritate.*

tia erat, quippe homo ineptus tantis rebus gerendis, utpote qui per omnem vitam imperio nulli praeferat.

Dux Christianorum febris laborat.
 Mansimus igitur duos menses apud dictos SIBEROS, quo tempore febris correptus Dux ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA vehementer laborare cepit. Et quidem si mortuus fuisset, populo non multas excusisset lachrymas, talia scilicet in milites ejus extabant merita.

CAP. XXII.

Suruckysorum regio insalubris cur.
 IN hac regione SVRVCKVSSIERORVM nullum Indum 40 vel 50 annos natum vidi, neque ullam regionem tam insalubrem, per omnem meam vitam cognoui, sita est enim sub tropico cancri, ubi sol est altissimus, & propter varios morbos non immerito regioni S. THOMAE comparatur. Apud SVRVCKVSSIEROS stellam rursus vidi, quam *Vrsa major amissa.* vrsam majorem vocant, eam enim amiseramus, cum essemus in Insula S. IAGO.

Mandatum de Suruckysis ex terminanda.
 In morbo suo praecepit Dux noster, ut 150 Christiani assumptis 2000 Carijs, quatuor nauibus BRIGANTINIS ad Insulam SVRVKVSIS itinere 4. miliarium excurreremus & populos SVRVKVSIOS omnes interficeremus nulli atati parcentes. Dicitur SVRVKVSIS quomodo nos antea acceperint, supradiximus, qua vero nos ipsi mercedem jam reddiderimus, mox patebit, Deus nouit ipsos praeter omne meritum summa injuria esse affectos.

Suruckysis capti & trucidati.
 Cum ad pagum istum, ipsi nihil minus cogitantibus venissemus, occurrerunt nobis pacifice ex aedibus suis, armis, arcubus & sagittis pulchre ornati. Mox autem tumultu inter CARIOS & SVRVKVSIOS, exorto, emissimus in SVRVKVSIOS tormenta nostra, & bene multos interfecimus, postea succentroso pago ipsorum, 2000 fere, promiscue ex utroque sexu, una cum vniuersa ipsorum substantia, nobiscum abduximus, reuertentes ita ad Ducem nostrum ALBERNVNZVM CAYESCA de BACHA, cui hoc facinore pulchre satisfactum erat.

Christiani rursus congregantur.
 Caeterum cum populus noster partim infirma valetudine, partim odio erga Ducem laboraret, nihil amplius efficere poterat, itaque nauem rursus parari jubebat, quo facto, omnes ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSTION, reuersi sumus, ubi reliquos Christianos reliqueramus, cum eo venissemus, febris laborans Dux noster totos 14 dies sese in aedibus suis continebat, & hoc quidem ut omnibus manifestum erat, ex improbitate potius & malitia quam ex infirmi-

rate, ingens enim factus in ipso erat, ita ut ne quidem milites alloquio dignaretur, sed potius omni eos injuria afficeret.

Imperatorem vel Ducem, qui populum recte regere & gubernare vult, decet utique, ut sese placidum mansuetum & affabilem omnibus praebeat, non supremis saltem sed & infimis quibusque & postremis. Decet praeterea ut tale sese praestet, qualis videri vult, maxime vero prudentia & rerum gerendarum peritia alijs antecellat, turpe enim est & detestabile, aliquem honori magis & vanissimae gloriae, quam prudentiae & sapientiae studere. Neque vero etiam propter munus sibi demandatum cristas aliquis erigere, & alios praese ex alto quasi contemnere debet, quo quidem vicio gloriosum istum militem Thrasonem apud Tarentium laborasse nouimus, non enim propter Ducem vel capitaneum milites, conscribuntur, sed vice versa propter milites Dux aliquis vel centurio constituitur.

Noster vero hic Dux heminem audiebat, & nullo personarum vel respectu vel delectu habito, in omnibus superbiae & fastui suo satisfieri cupiebat.

Communi igitur consilio tandem, ab omnibus tam nobiles quam ignobiles, decretum est, ut Dux iste ALBERNVNZVS CAYESCA de BACHA, captiuus ad Majestatem Regiam transmitteretur, & Majestas Regia edoceretur de virtutibus, quibus instructus, populo praefuerit haecenus, & de fortibus ipsius factis, praecclarisque facinoribus haecenus in India praestitis.

Congregati igitur qui a Majestate Regia muneribus quibusdam praefecti erant: Quaestor subpraefectus & secretarius, quorum nomina sunt, ALBERNVNZVS GABRETVS, DON FRANCISCVS MANCHOSSA, GARSIAS HAVNEGVS, PHILIPPVS de CASTRO, &c. assumpserunt 200 milites, & ductu ALBERNVNZVM CAYESCAM de BACHA ducem nostrum ex improviso oppressum, ceperunt, quod quidem factum est die S. Marci, An. 1543. Postea per annum integrum captiuum detentum, nauis qua CARAVELLAM vocant, omnibus reb. necessarijs instructa, cum duobus alijs praecipuis viris, impositum in Hispaniam ad Majestatem Regiam miserunt.

Hicce peractis, necessarium erat ut alium eligeremus, qui in ea regione populum gubernaret, donec a Majestate Regia alius quispiam huic muneri praeficeretur, & visum est nobis omnibus, de sententia communitatis, id muneris MARTINO DOMINICO EILLOLLAE rursus offerre, qui etiam antea ei praefuisset, maxime cum & ipse de vniuerso popu-

Virtutes Ducum.

Thraso Tarentii.

Intolerabili superbia Ducis.

Consilium aduersus Ducem.

Albernuus Dux captiuus in Hispaniam mittitur.

Martinus Domingo Eiollo dux constituitur.

populo bene meritis esset, & populus ei maxima ex parte admodum faueret.

Quamuis quidam adfuerint, ex familiaribus nimirum & amicis ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA, quibus hoc nostrum consilium non per omnia placeret.

Author
hydropis
laborat.

Hoc tempore ego hydropis admodum laboraui, quem morbum apud ORTHYSSOS attraxeram, vbi tamdiu in aqua versatus, & maximam inopiam expertus fueram, vt supra dictum, cuius effectum satis nunc demum deprehendimus, siquidem fere 80 noctrum eodem tempore varijs morbis laborauimus, ex quibus tantum 30 restituti sunt, & pristinam valetudinem recuperarunt.

Bellū intestine
Christianos.

Post discessum autem ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA ingens in populo nostro orta est contentio & discordia, cœpimus enim alter alteri inuidere, & eiusmodi vitam agere, vt facile crediderim ipsum Saranam tum temporis inter nos imperium suum obtinuisse.

Defectio
Cariorum
Christianis.

Et quidem intestinum hoc bellum propter discessum ALBERNVNZI CAYESCÆ de BACHA duos annos durauit. Interea CARI I populi, qui nobis fœdere iuncti erant, cum viderent istiusmodi dissidia & bella in populo esse, cogitabāt omne regnum in seipso diuisum facile posse euerti, & propterea consilio habito, statuebant nos Christianos suppressere, & prorsus ex regione sua profigare, sed benedictus Deus, qui non passus est, hoc consilium suum habere effectum. Congregati sunt igitur magna copia, non tantum CARI I, sed & AIGAI & alia nationes, aduersum nos. Quo viso in gratiā tandem redijmus inter nos, fecimus etiam pacem cum duabus nationibus alijs IEPERIS nimirum & BACHACHEIS. Horum populorum numerus est 5000 virorum, carnibus tantum & piscibus vescuntur, homines sunt bellicosi terra marique, sed terra ramentum præualent, arma ipsorum sunt TARDIS, dimidijs hastis similes, & affixo in extremitate silice formidabiles, insuper & castum in cingulo, longitudine 4. Spithamarum habent absconditum.

Castum.

CAP. XXIII.

Ligna
dentibus
piscium
alligata.

Quilibet præterea horum populorum 10 vel 12 ligna secum portat, longitudine vnus spithamæ, quorum extremitati acutissimum instar alicujus nouaculæ, piscis dentem alligatum habent, qui piscis vocatur lingua Hispanica PALMEDE, & representat formam piscis quem Tincam nostri appellant. Et hæc quidem arma horum po-

pulorum sunt, quibus, quomodo vtantur jam breuibus annotare liber.

Principio pugnam dictis TARDIVS inchoant, cumque vident se esse superiores, & hostes fugam dare velle, abjectis istis TARDIVS, hostem insequuntur, & castum pedibus eorum obijciunt, vt in terram prosterantur, prostratis tandem hostibus capita dente isto amputant, idque tanta celeritate, qua quis se vertere potest.

Vfus
horum
armorum.

Capita ista humana post pugnam colligunt, & cutem illis abstrahunt, quam repletam materia quacunquē soli exponunt, vberesiat, arefactam tandem hastæ imponunt in signum victoriæ, eodem modo quo apud nos, equites & Duces, signa vel trophæa sua in templis affigere atque statuere solent.

Capita
humana
amputata

Memoria
victoria.

Iam, vt ad rem perueniamus, IEPERII & BACHACHEI isti, nobis auxilio venerunt, cum 1000 circiter armatis. Quo facto Dux noster assumptis 350 Christianis, ex ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMION egressus est, & vnicuique Christianorum tres Indos in ministerium adiunxit. Peruenimus igitur itinere trium miliarium, ad hostes nostros, qui in plano quodam campo aciem suam iam instruxerant, numero 15000 virorum. Cum ab ipsis dimidio miliari abessemus, requieui in sylua, nolebamus enim pugnam isto die inchoare, propter tempestatem partim, partim quod ab itinere lassus eram. Postero autem die circiter horam sextam eos aggressi, ad horam decimam vsque, cum ipsis acriter pugnauius, donec in fugam conuersi, ad pagum quendam properarent, quatuor miliaribus inde distant. In hac pugna, hostium 2000 interfecti sunt, quorum quidem capita Ieperij amputata secum sumserunt, Christianorum autem 10 occubuerunt, exceptis ijs, qui vulnerati ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMION remissi sunt. Cæterum nos eos ad pagum istum FROEMILIERE, insecuti sumus, vbi Dux CARIORVM erat, qui vocabatur MACHKARIA.

Carij sunt
in acie.

Pugna.

Numerus
interfecto-
rum.

Hunc pagum CARI I tribus PALLISATIS ex ligno instar muri alicujus factis, cinxerant, quæ ligna satis crassa altitudine alicujus viri in terram defossa, super terram ad tres Orgyas eminebant.

Pagus
munitus.

Multas etiam ocellatas foueas fecerant lignis acutissimis formidabiles. Et vt breuiter dicam, pagus hic admodum erat munitus, & ingenti multitudine fortissimorum virorum repletus, ita vt tribus diebus eum expugnare non possemus, sed tandem tamē Dei beneficio eum superauimus, fecimus enim ingentes CLYPEOS sive SVETA expellibus ceruinis, & alterius cuiusdam ani-

mali-

Amida animal.

malis, quod vocant **AMIDA**, quod animal
mulum magnitudine repræsentat, & per omnia
alino simile est, exceptis pedibus, quos
habet vaccarum similes, boni cibi est, & regio
istis admodum abundat, cutem habet
dimidium digitum crassam. Hos clypeos
dedimus **IEPERIIS**, reliquis vero Indis,
bombardas, cuiuslibet etiam scloperario duos
adjunximus Indos, scuta vero ejusmodi 400
facta erant.

Postea tribus locis impetum in pagum
istum fecimus, post meridiem circiter horam
secundam, & spacio trium horarum supera-
tis istis sarpimentis ligneis, in pagum irrupi-
mus, ubi ingentem multitudinem trucidavi-
mus, sed maxima tamen pars fuga sibi ma-
ture prospexerat, & ad pagum alium viginti
hinc miliaribus distantem properauerat, qui
vocatur **CARIEBA**. Hunc pagum similiter
admodum firmarant, & situs erat prope syl-
uam quandam, in qua sese saluare possent si
a Christianis superarentur, vt mox patebit.

Ad hunc pagum eos vna cum Duce no-
stro **MARTINO DOMINGO ETIOLLA**, in-
secuti, tribus locis circa pagum istum castra
metati sumus, constituentibus quosdam qui in
sylua excubias agerent. Aduenerunt autem
interea etiam ex ciuitate **NOSTRA SIGNORA
DESVMSSION**, 200 Christiani, & 500
IEPERII atque **BACHACHEI**, quos in lo-
cum eorum substituimus, qui in obsidione
prioris pagi vulnerati in ciuitatem nostram
remissi erant. Fuit igitur numerus Christia-
norum 450, & 1300 Indorum ex **IAPERIS**
& **BACHACHEIS**.

Numerus
Christia-
norum.

Hunc pagum autem hostes **PALISATIS**
& fossis adeo firmarant, vt nullum antea tã
firmum & munitum viderimus. Excogita-
uerant etiam nouum armorum genus, quod
vocant **BLECHEYSEN**, simile muscipulis,
quibus glires apud nos capiuntur, quæ qui-
dem si pro ipsorum voto cecidissent, 20 vel
30 viros vno ictu prosternere potuissent, sed
Deus elementer hoc malum auertit, cui sit
laus & gratiarum actio. In obsidione hujus
pagi quadriduam fuimus, ita vt eum expu-
gnare non possemus, donec tandem per pro-
ditionem, cuius vbique exempla reperiun-
tur, veniret ad nos nocturno tempore **Re-
gulus** quidam **CARIORVM**, cuius erat pa-
gus iste. Hic rogabat nos vt parceremus pa-
go suo, & cum igne non perderemus, velle se
nobis viam & rationem monstrare, quomo-
do hoc pago facile potiri possemus. Cumq;
Dux noster **MARTINVS DOMINICVS ETIOLLA**
fidem dedisset, se pago parsurum,
demonstrabat nobis duas vias in sylua, qui-
bus pagum intrare liceret, & constituto tẽ-
pore dixit, se ignem in pago facturum, vt dũ

Proditio.

in eo extinguendo **CARII** occuparentur,
nos subito pagum ingrederemur. Hæc cum
ordine fierent magnam **CARIORVM** mul-
titudinẽ in hoc pago trucidauimus, qui ve-
ro fugere constituerant, inciderunt in ma-
nus **IEPERORVM**, à quibus maxima parte
cæsi sunt. Vxores & liberos suos tum tempori-
secum non habebant, sed deduxerant eos
in syluam quandam, quatuor miliaribus à
pago isto distantem.

Carii fu-
gientes sa-
dantur.

Cæterum qui in ista pugna remanserunt,
ad alium quandam Indorum ducem, **THA-
BERE**, in pagum **IVBERICH SABAIE** fu-
gerunt. Hic pagus 140 miliaribus ab hoc
CARIEBA distat. Quo quidem eos sequi
non poteramus, erat enim regio plane de-
uastata & nos cibo necessario non eramus
instructi. Mansimus igitur quatuordecim
diebus in pago isto **CARIEBA**, donec qui
vulnerati erant, rursus sanarentur.

Postea ad ciuitatem **NOSTRA SIGNORA
DESVMSSION** reuersi sumus, vt
in flumine **PARABOE** pagum istum **IV-
RICHAM SABAIA** inuestigare eo me-
lius possemus.

CAP. XXIV.

In ciuitate **NOSTRA SIGNORA DESVM-
SSION**, similiter quatuordecim diebus
quieuius, prospicientes nobis de omnibus
rebus ad iter necessarijs, postea assumpsit
Dux noster nouum exercitum, & in flumi-
ne **PARABOE**, 9 nauibus **BRIGANTINIS**,
atque 200 **CANOIS** in quibus, 1500 Indi ve-
hebantur, profecti sumus ad pagum **IVBE-
RICH SABAIE**, quo hostes nostri confuge-
rant, qui pagus 46 miliaribus à ciuitate **NO-
STRA SIGNORA DESVMSSION** abest.

Carii
Christia-
nis auxilium
ueniunt
contra
Carios a-
lios.
Christiani
pacem Ca-
rijs offerunt.

In itinere ad junxerunt sese nobis 1000
CARII, cum dũce isto qui nobis pagum **CA-
RIEBAM** prodiderat. Itaque Dux noster
cum à pago isto **IVBERICH SABAIA**,
duobus tantum miliaribus abessemus, mis-
sis duobus Indis siue **CARIIS** hortabatur
eos, vt redirent in terram suam ad uxores &
liberos suos, atq; Christianis, vt antea fece-
rant subiecti essent, sin minus velle se eos ex
terra ista omnes profigare.

Ad hæc respondit **CARIVS** ille **THA-
BERVS**, se nec ducem nostrum nec Christianos
vnquam nouisse, iussitque duci nostro signi-
ficari, vt veniret cum suis, si quid eos vellet,
se vel ossibus nostros interfecturum atque
profigaturum. Quin & legatos nostros ver-
beribus ad necem vsque tractauit, addita
comminatione, vt mox discederent, si mor-
tem cuitare vellent.

Superbum
Cariorum
responsum

Cum legati huiusmodi nostro Duci hæc referrent,
C mox

*Stuefia
fluius.*

mox instructa acie ad hostes progressi sumus, populo in quatuor cohortes siue turmas distributo. Peruenimus autem primo ad fluuium quendam, qui vocatur **STHVE-SIA**, qui latitudine quidem Danubium representat, profunditate vero non admodum magna est, sed talis vt transire sine periculo possit, certis tamen temporibus adeo crescit vt terram vndique replcat, non sine ingenti damno.

*Carij
Christiani
num
inferunt.*

Hunc fluuium trajcere cogebamur, erat enim hostes nostri in altera fluminis parte congregati, & magna vi nobis in aqua haerentibus resistebant, ita vt nisi sclopets & tormentis alijs probe instructi fuissetus, & Deus nobis sua gratia adfuisset, omnes nos oppressissent.

*Carij
sugium.*

Sed Dei beneficio tandem flumen istud superauimus, quod videntes **CARIJ** statim ad pagum suum confugerunt, qui dimidio miliari a flumine distabat, sed nos strenue eos insecuti sumus & pagum vndique cinximus, bombardis & tormentis probe instructi. In obsidione ista non nisi diem vnum fuimus, circa vesperam enim Dei beneficio pagum istum expugnauimus, & multos trucidauimus.

*Pagus
Thaberus
expugnatus.*

Antequam autem eos aggredere, mandatum nobis dedit Dux noster, vt vxores & liberos non interficeremus, sed caperemus & in vincula conijceremus, quod etiam ita fecimus, sed virorum ingentem numerum occidimus, ita vt **IPE RI** qui nobiscum erant 1000 capita acceperint.

*Thaberus
pacem
rogat.*

His ita peractis, venerunt ad nos **CARIJ** qui euaserant cum duce suo **THABERO**, pacem rogantes, & promittentes, se impofterum amicos & subditos nostros, ad omnia seruitia, vt ante, paratos futuros, dummodo in gratiam receptis, vxores & liberos redderemus.

*Recepit
igitur
eos
Dux
noster
in
gratiam,
&
impofterum
nulla
inter
eos
&
nos,
quam
diu
ego
quidem
in
regione
ista
commoratus
sum,
extitit
contentio.
Bellum
autem
hoc
cum
CARIJ
istis
sesquiannum
durauit,
nimirum
ad
annum
vsq;
Christi
1546.*

Recepit igitur eos Dux noster in gratiam, & impofterum nulla inter eos & nos, quamdiu ego quidem in regione ista commoratus sum, extitit contentio. Bellum autem hoc cum **CARIJ** istis sesquiannum durauit, nimirum ad annum vsq; Christi 1546.

*Consilium
Christianorum
de
quarendo
auro
&
argento.*

Postea ad ciuitatem **NOSTRA SIGNORA DESVMSION** reuersi, duos annos ibi commorati sumus.

Interea temporis, cum nulla naus ex Hispania veniret, proponebat Dux noster **MARTINVS DOMINICVS EITOLLA** populo, se constituisse, si quidem ita populo placeret, assumptis quibusdam militibus, regionem istam perlustrare, & experiri an aurum & argentum inuenire possit.

Hoc consilium cum populo placeret, conuocatis 350 Hispanis, interrogat eos, an secum

ire vellent, se daturum operam, nequid ipsis rerum ad iter hoc necessarium decisset, qui promptos sese & paratos exhibuerunt. Conuocatis similiter etiam **CARIORVM** praefectis, 2000 viros ad hoc iter requisit. Qui & ipsi suam operam sine vlla tergiversatione obtulerunt.

Consentientibus igitur & Hispanis & **CARIJ**, post duos menses Dux noster **MARTINVS DOMINICVS EITOLLA**, iter ingressus est, Anno Christi 1548. nauigando, 7 nauibus Brigantinis, & 200 **CANONIS** in flumine **PARABOE**, equi vero 130 cum quibusdam, qui in nauibus locum non habebant, terra nos insecuti sunt.

*Mons S.
Fernandi.*

Cumq; omnes conuenissemus ad montem **S. FERNANDI**, vbi dicti isti **PEIEMBAE** habitant, remisit Dux noster ad ciuitatem **NOSTRA SIGNORA DESVMSION**, 5 naues Brigantinas, duabus nauibus apud **S. FERNANDVM**, vna cum 50 Hispanis relictis, quibus praefectum dedit **PETRVMDIESSE**, & cibi quantum ad duos annos satis erat. Hos iubebat ibi reditum suum expectare, ne idem sibi quoque accideret quod **IOHANNI EITOLLAE** antea acciderat, quem vna cum suis **PEIEMBAE** isti misere trucidarant, vt antea dictum est.

CAP. XXV.

Progressus est igitur Dux noster cum 300 Christianis, 130 equis, & 300 **CARIJ** continuis octo diebus, vt nationem nullam inueniremus, die nono inuenimus populum qui vocatur **NAPERVS**, homines sunt fortes & proceri, nihil habent quod comedant praeter carnem & pisces, mulieres deformes sunt & circum pudenda velatae.

*Mulieris
deformes.*

Ad hanc nationem a monte **S. FERNANDI**, 36 miliaria numerantur. Mansimus ibi per noctem tantum & postea 7. diebus progressi, peruenimus ad nationem **MATAPORVM**, populus est admodum multus, & subditi suis dominis omnis generis seruitia praestare coguntur, eodem modo quo apud nos rustici suis nobilibus subiecti sunt.

Terra haec admodum fertilis est, & abundat frumento Indico: **MANDEOCADÉ**, **MANDEOCA PARIJ**, **POTATIS**, **MANDVYES**, **BACHKEKV**, & alijs radicibus, ad cibum vtilibus. Habent etiam ceruus, oues Indicas, struthios, anates, anseres, gallinas, & id genus aues alias. Quin & in syluis plurimum mellis reperitur, ex quo vinum conficiunt. Quo quis longius in ista regione progreditur, eo fertilior eam deprehendit, & quod mireris toto anno, frumentum Indicum

*Fertilis
regionis.*

*Auer.
Sylua
mel
lis.
Fertilis
Naperica
regionis.*

Oves domes-
tica &
sylvestres.

cum & radices jam dictæ, in agris nascuntur. Ouibus, (quas sylvestres & domesticas habent) ad equitandum & vehendum, quemadmodum nos equis, utuntur, & ego ipse aliquando, (non tamen in hoc itinere) 40 miliaria, in ovis vectus sum, cum in pede læsus ire non possem.

Descriptio
Maitaiorum.

Apud P E R V E N S E S, ouium istarum in transportandis mercibus vsus est. H I M A I E A I I proceri sunt & bellicosi homines, omne studium in bellis collocant, mulieres habent admodum formosas, circum pudenda velatas, quæ nullum in agro colendo laborem faciunt, virorum enim est de victu & rebus necessarijs sollicitos esse, mulierum vnicus hic labor est, ut domi cibum præparæt, & ad vsum alium marito & alijs id petentibus se accommodent, excepto tamen nendi & texendi labore, cui per otium operæ dare solent.

Mulieres
formosæ.

Cum ab hoc populo dimidio tantum miliarium abessemus, venerunt nobis obviam ad pagum quemdam rogâtes Ducem nostrum, ut istâ noctem in pago isto maneremus, velle se nobis de omnibus rebus necessarijs abunde prospicere, sed insignis dolus suberat, quem ut Dux noster eo minus metueret, offerrebant ei 4 coronas argenteas quæ capiti imponi possunt, & 6 argentea ornamenta frontalia, quarum quælibet, spithamam cum dimidia in longitudine habebat, & dimidiâ spithamam lata erat.

Puelle
amissæ.

Hæc ornamenta fronti præfigunt, loco frontalis, ut supra diximus. Donabant præterea Duci nostro tres puellas formæ & ætate præstantissimas. Mansimus igitur in pago isto, & post cœnam certis militibus in excubijs collocatis, nos somno & quieti dedimus. Porro circa noctis mediû, Dux noster puellas istas amisit, quæ clam sese subdlexerant, fortasse propter eam rationem quod ipsis factis facere non potuerit, erat enim ætatis non mediocri nimirum 60 fere annorum. Hæc amissio ingentes turbas in nostro exercitu ea nocte excitavit, ita ut simul atque dies exoriretur, per tympanistam Dux noster mandaret, ut quisque armis suis instructus, in loco sibi noto compareret.

Turbæ in
castris
Christianorum

Hoc factò, ecce M A I T E A I I ingenti 20000 militum numero adveniunt, nos isto in pago oppressuri.

Maitaii
Christiani
nos aggre-
diuntur.

Sed parum obtinuerunt, siquidem in pugna ista ab illorum parte ultra 1000 cæsi sunt, reliquis in fugam conuersis, quos cum insequeremur, venimus ad pagum eorum, sed neminem ibi deprehendimus, nam & vxores & liberos secum abduxerant. Assumptis igitur sclopetarijs 150 militibus, & 2500 C A R R I S, insecuti sumus eos itinere trium dierum sine vlla intermissione. Tandem inuenimus

Maitaii

M A I T A I O S in sylua congregatos, viros nimirum cum vxoribus & liberis. Sed hi quidem priores isti non erant, interim tamen eos in sylua oppressimus, & cæsa ingenti multitudine, captiuos fere 3000 abduximus, & si non nox prohibuisset, proculdubio nullus eorum euasisset.

immerito
trucidati.

Ego quidem in hac pugna 19 personas, viros & mulieres florentis adhuc ætatis, acceperam, & res multas alias lucratus eram. Postea reuersi sumus rursus ad castrum nostrum, & 8 dies ibi substitimus, ut vires recollereremus, erat enim locus omnibus rebus necessarijs abundans. Ad hanc nationem M A I T A I O R V M, à monte S. F E R N A N D I, vbi duas nostras naues reliquimus, 70 miliaria numerantur. Hinc progressi, peruenimus ad nationem aliam, quam vocant S C H E M V O S. Hi populi prioribus M A I T A I S subiecti sunt, quemadmodum apud nos rustici suis nobilibus & dominis.

In hoc itinere vidimus copiosam in agris fegetem, frumenti scilicet Indici & radicum aliarum, quæ quidem per totum annum in agris cõspiciuntur, ita ut collectis hisce fructibus, statim alij germinent, quibus & ipsis collatis, in eorum locum semina rursus terræ mandantur. Hoc modo fit, ut ista regio per totum annum frugibus recentibus abundet.

Mestis bis
in anno.

Peruenimus autem ad paruum quemdam pagum istorum S C H E M V O S, qui visis nobis in fugam statim conuersi sunt. Mansimus igitur in isto pago duos dies, & satis ciborum ibi inuenimus, abest hic pagus à M A I T A I S, 4 miliaribus.

Uterius progressi, peruenimus sex miliaribus ad nationem T H O H O N N A dictam, ibi populum quidem non inuenimus, sed cibum copiosissimum. Hic populus etiam M A I T A I S pareat.

Postea 6 diebus populum nullum inuenimus, septimo vero die peruenimus ad populum, P E I T H O N E S dictum, admodum copiosum. Primas eorum processit nobis obviam cum multa plebe, rogans nostrum Ducem, ut maneremus in loco isto, vbi tum eramus, neque pagum eorum ingrederemur. Verum Dux noster cõsentire noluit, itaque recta pagum istum ingressi sumus, quicquid etiam ipsi dicerent, ibi ciborum satis inuenimus, abundat enim locus iste carnibus, galinarum, anserum, ceruorum, ouium, struthiorum, psittacorum, cuniculorum, & similibus animalium.

CAP. XXVI.

Sed cesso jam de frumento Indico & radicibus frugibusque alijs, quarum maximus ibi prouentus est, plura dicere. Aquæ parum isti habent, argenti vero & auri plane nihil,

neq; etiam multum de argento & auro quaesivimus, propter nationes alias, ne ipsae in fugam verterentur.

Defectus
aqua.

Apud PETHONOS hosce tres dies mansimus, interim quaerebat Dux noster de terra istius commoditatibus. ATHOHNIS ad eos numerantur 24 miliaria, cum vero ibi discederemus, assumpsimus quendam ex isto populo, qui linguae istius peritus, nobis viam monstraret, ad fontes potissimum, magna est enim in ea terra aquae caritas.

Postea ad 4. miliaria progressi, peruenimus ad populum MATHECONAS, ubi vnum diem substitimus, & assumpto rursus aliquo interprete discessimus. Hic populus promptus erat ad omnia necessaria nobis suppeditanda.

Postea, octo miliaria confecimus, & ad nationem MARRONORVM peruenimus, populus admodum multus est, & nos liberaliter excepit. Mansimus apud eos duos dies, & assumpto rursus indice aliquo, progressi sumus quatuor miliaribus ad nationem PARRONOS; cuius numerus fere est trium vel quatuor millium virorum, & mansimus ibi vnicum tantum diem. Ab his progressi sumus 12 miliaribus ad populum SYMANNOS, qui magno numero in monte quodam habitant, & pagum habent septem. & spinis instar muri alicujus septum. Hi nos hostiliter sagittis nimirum suis & TARDIBVS exceperunt, sed statim in fugam coniecti, pagum suum igne perdidit, nos tamen satis ciborum in agris inuenimus, & tribus diebus ibi commorati sumus.

Inde progressi quatuor diebus 24 miliaria confecimus, & ad nationem BARCKONOS, peruenimus. Hi de adventu nostro nihil solliciti erant, itaque cum jam ad pagum ipsorum venissemus, fugam arripere volebant, sed efugere amplius non poterant, coacti sunt igitur nobis quae ad victum necessaria sunt, gallinas, anseres, oves, struthios & ceruos suppeditare, commorati sumus autem ibi quatuor diebus, vt qualitatem loci istius probe disceremus.

Ab his, tribus diebus, ad 12. miliaria progressi peruenimus ad nationem ZEYHANOS. Hi inopia laborabant, cicadae n. fruges omnes apud eos consumpserant, itaque per noctem tantum apud eos fuimus, & porro quatuor diebus 20 miliaria confecimus, ubi peruenimus ad nationem quam CARCONOS vocant. Hi etiam damnatum alicquod a cicadis erat illatum, sed non adeo magnum vt finitimis populis; mansimus ibi vnicum saltem diem, & cum audiremus eos affirmare, 30 miliaribus nos aquam non reperturos, donec ad nationem SIBEROS peruenire-

mus, assumpsimus duos ex hisce Indis, qui in itinere nobis ministrarent, atque ita sex diebus ad SIBEROS peruenimus, sed in hoc itinere multi ex nostris, licet aquam nobiscum haberemus, siti perierunt. Inuenimus autem radicem in hoc itinere, quae supra terram eminens, amplissima habet folia, in quibus aqua continetur, non secus ac si in vase aliquo asservaretur, vt emanare facile non possit, quin & ex radice dimidium saepe cantharum aquae expressimus.

Defectus
aqua.

Radices
quam red-
dentes.

Tandem autem sub noctem ad dictos SIBEROS peruenimus, ipsi autem nostro adventu perterriti, cum vxoribus & liberis fugam dare constituerant, iussit igitur Dux noster per interpretem ipsis significari, vt nihil periculi timerent, sed in rebus suis sese tranquille continerent. Erat etiam apud hosce SIBEROS ingens aquarum defectus, tribus enim mensibus pluuiam non habuerant, & nihil aliud quod biberent habebant, nisi liquorem quaedam ex radice MANDEPORAE expressum, qui liquor colorem lactis habebat, potest etiam ex hac radice vinum preparari, si aqua assumatur. In toto hoc pago vnicus saltem fons erat, qui diligenter custodiebatur, vt certa mensura militibus aqua-

Potus
radice.

Fons in pa-
go custodi-
tus.

distribueretur, quae quidem mensura a Duce nostro ad hanc rem ordinata erat. Accidit igitur, vt ego huic rei praefectus, apud vnicuique populum, nobiles & ignobiles magnum fauorem mihi conciliarem, qui aquatum temporis prauro & argento desiderabant, prudenter enim commissum negotium administraui, ita tamen vt mei ipsius non obliuiscerer. In ista regione non facile viuos fontes & scaturigines inuenias, sed homines aquis, quas in cisternis habent, contenti sunt, quin & cum alijs nationibus hi SIBERII pro aqua saepe numero bella gerunt. In hoc pago biduum commorati sumus, incerti plane quid facere, & vtum in itinere pergere deberemus nec ne, ita vt etiam sorte hac de re mitteremus, sed cum Dux noster de qualitate istius regionis cum SIBERIS loqueretur, responderunt, nos itinere 6 dierum posse ad PETHESSENNOS peruenire, in hoc vero itinere duos nos fontes aquae bonae & salutaris reperturos esse.

Defectus
aqua fluen-
tis.

CAP. XXVII.

Assumptis igitur quibusdam SIBERIS, inter hoc ingressi sumus, sed cum adhuc trium dierum itinere a pago abessemus, subdixerunt sese SIBERII isti, vt imposterum eos amplius non viderimus, soli igitur tandem ad PETHESSENNOS istos peruenimus. Hi Pethesseni arma capientes amicitiam nostram recusarunt, sed non multum obtinuerunt, facili enim

enim

enim ratione eos deuicimus, & expugnauimus pagum ipsorum, in fuga autem ipsorum quosdam comprehendimus, qui nobis referebāt, se in pago suo habuisse tres Hispanos, in quorum numero vnus nomine Hieronymus PETRI MANCHOSSE quondam Tubicen fuerit, quos quidē Hispanos IOHANNES EIIOLLA sp̄ia memoriae ibi propter infirmitatem reliquerat.

Hieronymus Tubicen.

Tres Hispani interfecti.

Peiesseseni in sylua oppressi.

Pugna cum Maigenis.

Maigeni infirmi caesi.

Carij à Maigenis cincti.

Hos tres Hispanos PEIESSENNI ibi quatuor diebus ante nostrum aduentum interfecerant, cum de aduentu nostro à STIBERIS certiores facti essent, cuius quidem facti satis graues nobis pœnas dederunt, māsimus enim in pago ipsorum quatuordecim diebus, & diligenter eos quæsiuimus, donec magnam eorum multitudinem in sylua congregatam offenderemus, quam trucidauimus & comprehendimus, ita vt pauci admodum remanerent, qui capti, nobis qualitatē loci exposuerunt, addentes simul, nos itinere quatuor dierum, nempe 16 miliaribus abesse à populo, quem MAIGENOS vocant. Profecti sumus igitur ad eos, qui similiter arma capientes amicitiam nostram plane respuerunt, pagus ipsorum in monte quodam situs erat, & densissimis spinis tanquam aliquo muro vndiq; sepius, aggressi sumus igitur duobus locis hunc pagum, sed MAIGENISTI, duodecim Christianos in pugna, & aliquot CARIOS, antequam pagum istum expugnassemus trucidarunt.

Tandem cum viderent nos pagum istum superasse, supposito ædibus igne, aufugerūt. Sed post tres dies CARIORVM nostrorum quingenti, nobis inscijs ad duo vel tria miliaria fugientes MAIGENOS persecuti, eos inuenerunt, & tam acriter cum eis pugnarunt, vt magnam stragem fecerint, & infinitam MAIGENORVM multitudinem trucidarint, quamuis ex ipsis etiam trecenti fere ceciderint. Cum vero MAIGENI populi eos in sylua vndiq; cinxissent, ita vt neq; progredi neq; recedere possent, miserunt ad Ducē nostrum & rogarunt, vt sibi auxilio veniremus. Hoc audiens Dux noster nihil cunctatus, assumpsit equos quos habebat, & 150 Christianos, vna cum 1000 CARIIS, reliquo populo in castris relicto, qui Maigenis, si forte reuerterentur, resistere possent.

Venimus igitur supra dictis CARIIS nostris auxilio, sed MAIGENI nobis visis fugam statim dederūt, neq; à nostris, quātūuis strenue eos insequentibus comprehendi poterunt. Quid autem ipsis tandem cum ad ciuitatem nostrā reuerteremur acciderit, paulo post audiemus. Venimus igitur tandem ad CARIOS nostros, & vehementer mirati sumus tot MAIGENOS ab ipsis trucidatos

esse, ipsi vero ob aduentum nostrum ingenti sunt læticia perfusi.

Postea reuersi sumus ad castra, & ibi quatruiduum permanimus, habebamus enim in pago isto cibi quantum satis erat.

Interim conclusimus nos velle cœptum istud iter absoluerē, maxime cum & de qualitate istius Regionis satis superq; essemus edocti. Iter igitur ingressi, cōtinuis tredecim diebus ad 72 nostro quidem iudicio, miliaria progressi sumus, & ad nationem KARCOCKIOS peruenimus, sed in itinere, cū 9 diebus progressi essemus, venimus ad regionem sex miliaria latam, in qua nihil nisi salis tantam copiam inuenimus, quanta hybernō tempore niuis in hiscē regionibus reperitur, & sal quidem iste, tam in æstate quam in hyeme ibi conspicitur.

Terra salē replētā.

In hac terra salē replētā, biduum commorati sumus, ignorantes quo nos vertere deberemus, ad iter istud feliciter continuandū & absoluendum, diuino tamen beneficio, rectam viam ingressi, itinere quatuor dierū ad nationem KARCOCKIES peruenimus, cumq; non procul à pago eorum abessemus, præmisit Dux noster quinquaginta Christianos & quingentos CARIOS, qui locum nobis & hospitium pararent.

Hi cum in pagum istum venirent, deprehenderunt admodum ingentem hominum multitudinem, qualem toto hoc itinere nōdum viderant, perterriti igitur, miserunt aliquem ad Ducem nostrum, qui cum moneret, vt quamprimum cum populo suo ad pagum properaret, ad quam monitionem Dux noster cum vniuerso populo ista nocte progressus, hora matutina tertia sese supra dictis, quos præmiserat, adjunxit. Et KARCOCKIES quidem isti ignorantes plures restare, sibi certo persuaserant, se facile nos superaturos & oppressuros.

Karchocō kinatio populosa.

Verum cum animaduertent, Ducem nostrum nobis subuenire, abjecto animo de vxoribus & liberis solliciti erant, atque cum nihil moliri auderent, omni nos humanitate & liberalitate amplexi sunt, afferentes nobis ceruos, anseres, oues, struthios, anates, cuniculos, & id genus feras, auesque plurimas, frumentum etiam Indicum siue Mayzum, oryzam & radices, quibus regio ista abundat, optimas.

Karchocō kin humani & liberales erga Christianos.

Viri in labijs cæruleum gestant lapillum instar calculi lusorij, arma habent TARDES, arcus, sagittas, & clypeos ex AMIDÆ corio factos.

Fœminæ leuiter perforatis labijs, lapillū ex crystallo viridi vel fulco inserunt, & amiculum gestant, ex gossypio in formam indusij sine brachialibus factum, formæ sunt elegantis,

gantis, labori tantum domestico intentæ, rusticis operibus & agricultura viris per omnia relictis.

CAP. XXVIII.

Hinc ad MACHKOCKIES profecti sumus, assumptis quibusdam KARCOKIS, qui iter nobis monstrarent, qui, cum dies tres in itinere fuisset, clam sese subduxerunt, nos tamē iter captū nihilominus absolimus, & ad flumen quoddā peruenimus quod vocatur MACHKASIES miliarē vnū cum dimidio latum, hoc flumen ut trajiceremus, colligatis lignis siue arboribus infedimus, atque ita superato flumine ad latus alterum peruenimus, quatuor tantum personis flumine submersis, quorū animis Deus propitius esto.

Machkasifluuius.

Panther.

Flumen hoc piscibus regio ipsa Pantheris abundat, & tantum quatuor miliaribus à dictis MACHKOKIS, distat.

Cum à MACHKOKIS hisce non ultra miliarē vnū abessemus, ipsi obuiam nobis venerunt, nosq; admodum amice acceperunt. Quin & Hispanica lingua nobiscum loquebantur, vnde perterrefacti, interrogauimus eos, cuius imperio parerent, qui respondēbant se Ducem nostrum sūm Dominum agnoscere, alias autem parere imperio cuiusdā Nobilis Hispani, nomine PÉTRVS ANSVELLES.

Indiani loquuntur lingua hispanica.

Pisces hominibus adherēt.

Ingressi autem pagum ipsorum, inuenimus ipsorum liberos & multos alios vtriusq; sexus homines, quibus pisciculi adhærebāt. Hic piscis pulci similis est, & si quando gingiæ, dentibus, vel alijs corporis partibus adhærefcit, perrupta cute in vermem mutatur, similem vermibus, qui in nucibus apud nostros reperiuntur.

Mirabile genus morbi.

Sed potest tamen huic morbo in tempore occurrī, si quis vero eū initio negligit, postea ingentes dolores & magnam calamitatem experiri cogitur, qua de re multa scribi possent, si instituti id nostri esset.

Distantia.

A ciuitate NOSTRA SIGNORA DESMSTION, ad pagum hunc MACHKASIES, in terra numerantur 372 miliaria, secundum ALMERONEM.

In hoc pago commorati sumus 20 diebus, interea reddita nobis sunt literæ ex ciuitate quadam LIMA in PERV, vbi Cæsareæ Majestatis Vicarius & consilij præses LICENTIATVS de Gasca habitat, qui CONSALVVM PIZARRVM vna cum alijs nobilibus ignobilibusq; personis, capitis supplicio affecerat, eam ob causam, quod dictus Consalvus Pizarro huic LICENTIATO de GASCA parere nollet, sed aduersus Regiā Majestatem insurgens, seditionem in populo excitaret.

Consalve Disere.

Accidit profecto multis in locis, ut quis ultra mandatum Domini sui, in vindicta progrediatur, & sibi ex arrogancia plusumat, quā facere merito debebat. Non enim credo Regiam Majestatem huic Consaluo Pizarro vitam nō donaturam fuisse, si suæ Majestati traditus & oblatu fuisse. Dolebat enim non immerito, suis bonis Dominum alium datum esse. Hæc enim Regio PERV jure diuino & humano ad dictum Pizarro pertinebat, cum ipse vna cum fratribus suis Marchione, & Ferdinando Pizarro Insulam hanc ditissimā, primus repererit & sibi subjecerit.

Mos vni-garū.

Peru ad quem iure pertinere rit.

Hæc Regio merito ditissima vocatur, omnēs enim diuitiæ & opes Regiæ Majestatis, proueniunt ex PERV, NOVA HISPANIA, & TERRA FIRMA. Sed tanta est hujus mundi inuidia, ut ea carere nemo facile possit. Hæc igitur oppressus fuit & hic Consalvus Pizarro, adeo ut licet potentissimus & velut Rex fuerit, capitis tamen supplicium euitare non potuerit. Hæc de re plura scribi possent, si temporis hujus & loci essent.

Rex Consaluo Pizarro capitis supplicio affectus.

Cæterum dictis istis literis perscriptum erat, ut de mandato Regiæ Majestatis Dux noster MARTINVS DOMINICVS ERIOLLA, cum militibus suis vterius non progrediretur, sed apud MACHKASIES istos, sub pœnā capitis, expectaret, donec, quid faciendum esset, deliberaretur. Hæc in hunc finem perscripta erant, quod Gubernator iste Peruanū regni timeret, ne seditionem & tumultum aduersus ipsum excitaremus, conjunctis nobis qui capitis supplicium in terra ea effugerant, quod quidem etiam certe factum fuisset, si in istam regionē venissemus.

Summa literarū.

Causa litæ rarum.

Sed Gubernator iste, scedere cum Duce nostro inuito, maximo eum munere affecit, ut acquiesceret. Et hæc omnia quidem nobis inscijs gesta sunt, si enim eorum noticiam habuissemus, statim ligatis manibus pedibusq; Ducem nostrum ad Gubernatorem istum in PERV misissemus.

Nesaria ratio Gubernatoris in Peruv nostro duce.

Postmodū ablegauit Dux noster ad Gubernatorem istum in PERV quatuor milites, vnum centurionem, NVEFLE de SCHAI-ESES, & tres alios, quorum nomina erant, OGNADÉ, MICHAEL de RVELE, ABABIE, de RORCHVA, qui spacio sex septimanarū in regnum PERV venerunt, & primo quidē ad populum POTOSI, postea ad populum CVS CON, tertio ad ciuitatem RIO DELLA PLATA, & tandem quarto ad metropolin LIMAM. Hæ sunt quatuor potētissimæ & opulentissimæ ciuitates in regno Peru.

Quatuor legati in regnum Peruv mis.

Ex his quatuor militibus, duo nempe MICHAEL de RVELE, & ABABIE de RORCHVA, morbo correpti, in prima ciuitate POTOSI in PERV, manserūt. Reliqui duo,

NVE-

NVEFLE & OGNADÉ, in ciuitatē LIMAM ad dictum Gubernatorē perrexerunt, à quo humanissime & liberalissime excepti, & interrogati sunt, de commoditatibus & qualitate regionis RIO DELLA PLATA. Postea iussit Gubernator iste hosce milites quam optime tractari, & cuiuslibet 2000 coronatos donauit.

Legati Hispanorū liberaliter excepti.

Iussit præterea Gubernator iste, NVEFLE SCHAISES suo Duci scribere, vt apud MACHKASIES, resolutionem Regiæ Majestatis expectaret, & tamen populo isti molestus non esset, nec quicquam præter cibum ab ipsis caperet. Non latebat autē nos, argento eos abundare, cum Hispano cuidā subjecti essent. Sed secundum hoc mandatum ipsis per omnia peperimus.

Legatus in terficiatur.

Hic tamen Gubernatoris legatus in itinere ab Hispano quodam nomine Barnaba, interfectus est, idq; de mandato nostri Ducis, qui uerebatur alium Gubernatorem ex PERVM missum iri, qui populo suo præficeretur, quemadmodum etiam alius quidam jam constitutus erat. Itaq; emissio hoc Hispano Barnaba mandauit, vt si quidem cum literis aliquem inueniret, interfecto legato literas sibi afferret.

CAP. XXIX.

Defectus cibi.

SEd non potuimus apud MACHKASIOS diutius propter eiborum inopiā commorari, coacti igitur sumus ad KARCOKIOS reuerti. Quod tamē nō fecissemus, si sciuissemus nobis gubernatorē aliū fuisse constitutū, non n. tam facile reuersi fuisset, ex regione tam fertili atque sæcunda, in qua nobis de victu necessario facile prospicere potuissemus. Nam quod annotandum quoque fuerat, terra MARCASIORVM tam fertilis est, vt similem einunquam viderim, si quis n. syluā ingressus, in arborem quacunq; foramē aliquod faciat, potest ex arbore ista quinque vel sex mensuras mellis accipere, quod mel instar mulli nostratis ab exiguis apibus neminem lædentib. conficitur. Hoc mel ad cōcedendum optimum est, & vinum inde suauissimum præparatur.

Marchkastorum regio fertili.

Mel ex arborib. promanans.

Karchko-kū fugiūt.

Karchko-kū Christiāni pacem offerunt.

Cum autem ad dictos KARCOKIOS venissemus, omnes ex pago suo vna cum vxoribus & liberis aufugerant, rectius tamen fecissent, si in pago suo mansissent. Missis igitur ad eos quibusdam Indis, iussit eis Dux noster significari, vt redirent in pagum suū, & nihil mali à nobis metuerēt, sed ipsi spreta ista admonitione, nobis renunciarunt, nos debere ex pago eorum discedere, sin minus, se nos summa vi inde profligaturos.

Hoc audiētes, iustitiam statim acie ad eos processimus, & quamuis quidam ex militib. Ducem monerent, vt ab eis abstineret, quod

bellum istud maximam parere inopiam, & rerum necessarium defectum posset, Dux tamen noster & assessores consiliorum perseuerabant in sua sententia, vt contra dictos MARCOKIES proficisceremur. Cum igitur ad eos veniremus, qui locum sub duob. mōtib. nō procul à sylua quadā, ad hanc pugnam elegerant, vt si forte vincerentur, in sylua sese saluarēt, bene multos trucidauimus, quos a. comprehendimus, eos in perpetuam seruitutem redegitur, vt mancipia nostra fierēt, quorum quidem numero 1000 fuerunt.

Pugna cū Marchko-kū.

Magnitudo pagi.

Tempus sine duratio itineris. Numerus mancipiorum.

Postea mansimus in isto pago duos menses, qui tantæ erat magnitudinis, ac si quinque vel sex pagi conjuncti fuissent. Et porro ad eum locū reuersi sumus, vbi duas naues nostras reliqueramus, vt supra dictum est. In itinere autem hoc sesquiannum fuimus, quo tempore perpetua bella gessimus, & 12000 vtriusq; sexus homines in seruitutem nostrā redegitur, ex quibus mihi quidem 50 personæ attributæ sunt.

Cum ad naues nostras veniremus, indicabat nobis populus noster, quod in nostra absentia capitaneus quidam Didacus ABRIEGO, ex SEVILLIA Hispaniæ oriundus, cum altero capitaneo IOANNE FRANCISCO MANCHOSSA quem Dux noster MARTINVS DOMINICVS EIIOLLA, nauibus istis & populo præfecerat, ingentem tumultum excitasset, & maximas turbas dedisset, volente Didaco ABRIEGONE imperium per omnia sibi vindicare, IOHANNES VERO FRANCISCO MANCHOSSA, ipsi cedere nolente, quod sibi expresse gubernatio ista esset de mandata. Hæc dum nobis ita narrantur, ecce Capitaneus iste Didacus ABRIEGO, superatum in prælio IOHANNEM FRANCISCVM MANCHOSSAM interfecit, & excitato in populo ingenti tumultu, aduersum nos arma sua dirigit, quin & occupata ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION ducē & nos intrmittere, & sese imperio MARTINI DOMINICI EIIOLLE submittere planerecusat.

Contentio & pugna inter Capitaneos. Iohannes Franciscus Manchossasuperatus & interfectus. Dux noster ex ciuitate exclusus.

CAP. XXX.

HOC cum Dux noster videret, venimus ad ciuitatem NOSTRA SIGNORA DESVMSION, & eā obsidione cinximus, milites vero qui in ciuitate erāt, cū serio re agi viderēt, subinde ad nos in campū egressi pacē exorabant. Itaq; Capitaneus iste Didacus de ABRIEGO, animaduertēs, populo se nō posse fidere, & periculū esse, ne per proditiōne nocturno tempore in urbē introduceremur, quod sane et tandem factū fuisset, habito cū amicis & fidelib. suis consilio, egressus est ex ciuitate vna cum 50 armatis. Quo facto reliqui ad Ducē nostrum veniētes, tradita ei ciuitate,

Noster Signora desvmsion.

Diego Abriego fugā meditantur.

uitate, gratiam implorarunt, quam etiam facile obtinuerunt. Itaq; Dux noster ciuitatem ingressus est, sed dictus ille Didacus de **ABRIEGO** cum 50 istis suis asseclis 30 miliaribus aufugerat, ita vt eos assequi non liceret. Fuit igitur inter hos duos Duces continuum duob. annis bellum, ita vt pars vna ab altera tuta nunquam esset, Didacus enim de **ABRIEGO** in nullo loco diu manebat, sed modo hic modo alibi oberrabat, nulli labori, vt nobis noceret, parcens, vt non immerito latroni similis haberetur. Tandem igitur, siquidem pace frui vellemus, deliberandum erat de vijs ad amicitiam ducentibus. Fecit igitur Dux noster duabus suis filiabus nuptias, quas duobus cognatis Didaci de **ABRIEGO**, in matrimonium dederat, qui vocantur **ALBERNVNZVS RICHELVS**, & **FRANCISCVS FERGERVS**. Post hasce nuptias pulchra in quiete, pace & tranquillitate viximus, armis hostilibus ab vtraq; parte depositis.

Bellum inter Christianos.

Diego de Abriego in luronem degenerat.

Matrimonio pax stabilita.

Vlricus Fa ber litteras accipit.

Vlricus Fa ber dimissionem impetrat.

Littera ad Maiestatem Regiam.

Vlricus Schmidt valedicit suis commilitonibus.

Interea temporis perlatae sunt ad me litterae ex **SEVILLA** Hispaniae a procuratore **FVGGERORVM** qui vocatur **CHRISTOPHORVS REYSER**, quarum summa haec erat; per scriptum esse ad dictum **CHRISTOPHORVM REYSERVM** per **SEBASTIANVM NEIDHARDVM**, de mandato, & voluntate **THOMAE SCHMIDLIN** fratris mei praememoratae, de me existis regionibus in patriam reuocando, se itaq; nempe **CHRISTOPHORVM REYSERVM** merogare, vt huic voluntati & monitis locum darem. Has litteras ex procuratore dicti **CHRISTOPHORI** accipi, anno 1552. die 25 Iulij, qui erat dies festus Iacobi.

Quibus perlectis, dimissionem a Duce nostro **MARTINO DOMINICO EIOLLA** petij, qui primo id quidem recusabat, sed tandem tamen, cum consideraret quod tanto tempore Regiae Majestati, in istis Regionibus fidelissime seruiendo, pro Duce **IOHANNI EIOLLA** capitis saepenumero periculis memet exposuissem, & in nullis ei periculis defuissem, hoc inquam cum consideraret, placide me dimittebat, datis mihi simul litteris ad Regiam Majestatem exaratis, quibus de omnibus scitu dignis, & de statu terrae suae regionis **RIO DELLA PLATA**, erat per scriptum. Hasce litteras postmodum consiliarijs Regijs in **SVILLA** Hispaniae obtuli, & multa coram de ista regione cum ipsis colloctus sum.

Cumq; omnibus ad iter necessarijs rebus, me instruxissem, salutato Duce **MARTINO DOMINICO EIOLLA**, & reliquis meis amicis atque commilitonibus, viginti **CARIOS** assumpsit, qui res meas & supellesti-

le in itinere portarent, & iter ingressus sum.

Octo autem diebus ante meum discessum, venit quidam ex **PRESELIA**, qui referebat nauem quandam eo nuper aduenisse ex **LYSABONA** Portugalliae, quae esset Domini **IOHANNIS** ab **HVLST**, mercatoris in **LYSABONA**, factoris vero siue procuratoris **ERASMI SCHETZEN** in **ANTVERPIA**.

Itaq; rebus hisce cognitis tandem, in nomine sacrosanctae Trinitatis, iter ingressus sum, anno Christi 1552. die 26. Decemb. qui erat dies S. Stephano sacra, egressus nimirum cum 20 Indis, duabus nauibus **CANOIS**, ex ciuitate **RIO DELLA PLATA**, **NOSTRASIGNORA DESVMSION**. Et principio confectis 26. miliaribus, peruenimus ad pagum **IVBERICHA SABAIA**, vbi quatuor meorum commilitonum duo Hispani, & duo Lusitani sese mihi adjunxerunt, quamuis bona cum venia dimissi non essent.

Hinc soluentes 15 miliaria confecimus, & ad pagum **GABORETHA** peruenimus, inde itinere quatuor dierum, confectis 16 miliaribus ad pagum **BAREIA** peruenimus, & inde nouem diebus 54 miliaria conficientes, ad pagum **BAREDA** appulimus, vbi biduum commorati de cibo & nouis **CANOIS** nobis prospeximus, erant enim nobis 100 miliaria in flumine **PARANA** conficienda, donec veniremus ad pagum **GIENGVIA**, vbi quatuor dies permanisimus. Haecenus in regione **CARIORVM** versati sumus, quae subiecta est Majestati Regiae.

CAP. XXXI.

Am peruenimus in terram Regis Lusitaniae regionem nempe **TVPIIS**. In pago supra nominato, coacti sumus naues **CANOS**, deserto flumine **PARANA** relinquere, & terra iter facere ad regionem **TVPIIS**. Sex autem septimanis per deserta & inuia loca vagantes, multo cum periculo & difficultate, ab isto pago **GIENGVIA** ad **TVPOS** dictos 126 miliaria confecimus. Hi populi **TVPIIS** hostes suos deuorant, assidua bella gerunt, & superatis hostibus, captiuos in pagum suum deducunt, cum magna solennitate. Captiuus nihil omnino denegant, sed pro libitu in omnibus gratificantur, etiam mulieribus ad libidinem ipsorum concessis, tandem vero constituto maerationis tempore solenne conuiuium instituant, & maeratos captiuos cum amicis suis deuorant. Omne suum studium in bellis collocant, vitam viuunt nunquam jejunam, sed semper ebriam, saltado & potando sese subinde oblectant, omnibus voluptatibus dediti sunt, & vitam plane Epicuream agunt. Homines sunt superbi & malitiosi, Epicurei Indici. vinum ex frumento Indico conficiunt, quo iracundiam

Nuncius ex Preselia

Egressus ex ciuitate Noster Signora de sumson.

ai de p...

Quis auctor hoc loco Tupis vocat, sunt ipsi Tupinimba.

Epicurei Indici.

Vinum ex frumento Lingua Taporum. inebriantur, ac si præstantissimum nostræ regionis vinū biberent. Lingua fere eadē cū **CARIIS** vtuntur, parum enim inter hæc duas linguas est discriminis.

Ab his peruenimus ad pagum **KARIESEBA**, in quō similiter & **TAPT** habitāt, sed qui bellum cum Christianis gerunt, cum priores Christianorum sint amici.

Kariseba. Ad hunc pagum dominica **Palmarum** peruenimus, cumque 4 miliaribus adhuc abessemus, intellexi ego periculum nobis ibi imminere, & propterea fugiēdos eos esse, incepimus autem tum temporis victus necessario carere, itaque licet adhuc vltterius paulo progredi possemus; tamen duo ex nobis persuaderi nō poterant, vt progredierentur, sed posthabitis meis admonitio-

Duo itinervis socij in-terfecti, & deuorati. nibus precibusq; pagum istum ingressi sunt; quibus quidem fidem dedimus, quod velle- mus ante pagum eorum aduentum expecta- re, sed pagum vix ingressi, interfecti sunt, & postmodum deuorati, Deus ipsorum animis esto propitius. Postea Indi 50 ex pago isto ad nos peruenerunt, induti vestibus Christia- norum, cumq; ad passus 30 venissent, substi- terunt, & nos allocuti sunt, in more autem apud Indos positum est, vt si quando ad pas- sus aliquot subsistant, & aliquem alloquan- tur, nihil boni meditentur, sed semper sinistra quid alant.

Consuetudo India- norum. Itaq; nos assumptis armis nostris quære- bamus, vbi socij nostri essent, qui responde- bant, eos in pago ipsorum esse, & nos debere eos sequi, sed nos intelligentes malitiam eor- um nolimus pagum istum ingredi.

Emisso igitur jaculo vno atq; altero in pa- gum suum reuersi sunt, euocantes circiter sexcentos, qui nos opprimerent. Nos ai in isto periculo in syluam, quæ non procul abe- rat, nos subduximus, sclopetis enim tantum quatuor & sexaginta Indis instructi atq; muni- ti eramus, quos de **CARIORVM** populo, ex ciuitate **NOSTRA SIGNORADESVM- SION**, nobiscū sumpseramus. Et tamen qua- tuor dieb. in ista sylua nos defendimus, do- nec tādē nocte quarta ex sylua clam egressi, discessimus, parū n. cibi supererat, & hostes præualere videbantur, iuxta prouerbiū; **Ne Hercules quidem aduersus duos pluresue:**

Postea sex diebus in syluis oberrauimus tam horridis & periculosis, vt per omnem vi- tam iter magis horridum & incultum nō vi- derim, cumq; cibo omni destitueremur, ra- dicibus & melle nos sustentauimus.

Tandem peruenimus ad nationem ali- quam, quæ vocatur **BIESSII**, ibi quatriduū eōmorati sumus, sed appropinquare tamen ad pagum, propterea quod pauci essemus, non audebamus.

Apud hunc populū fluuius est **VRQVA- I A**, in quo colubros siue serpentes vidimus, quos Hispani, sua lingua; **SCHVETIBÀ TVESCHÀ** nominant. Hi longitudine sunt 14 passuum, latitudine vero duarum vlnarū seu octo cubitorū. Multum damni dare so- lent, capitibus enim semper super aquam eminent, & an aliquis in fluuiū verferur, re- spiciunt, videntes vero aliquem fluuium istū vel lauandi vel bibendi gratia accedere, sta- tim adrepētes, cauda ipsum inuolutū, secum in aquā abstrahunt, & interfectum deuorat.

Hinc discedentes quatuor septimanis 100 miliaria progressi sumus, & ad pagum quen- dam peruenimus, qui vocatur **SCHLEBE- THVEBA**, ibi mansimus tres dies, vt vires isto itinere amissas rursus colligeremus; pa- rum n. cibi in isto itinere habueramus, melle nos maxima ex parte sustentantes, & pōt quidem vel me tacente quilibet intelligere, quantum miseriam tā longi itineris perpeffi sumus, cibo & potu, lectoq; carentes, lectus n. quem quilibet secū portabat, ex gossipio in formam retis factus erat, pondere quatuor vel quinq; librarum. Dormire a. volentes lectum istū nostrum ab vtraq; parte ad arbore alligauimus, nam in India, si pauci terra iter faciant, satius est eos in sylua pernōtare & somnū capere, quā in pagis & ædib. Indorū.

Peruenimus postea ad pagum quemdam qui Christianorū erat, in quo habitabat **To- parcha** quidā nomine **IOHANNES REIN- MELLE**, qui tum tēporis peregre profectus erat, ad aliū quemdam Christianorū pagum in **VINCENDA**, qui quondā fcederē iūcti in- uicē erant. In his duobus pagis circiter 800 Christiani habitāt, Regi **LVSITANIÆ** & di- cto **IOHANNI REINMELLE** subiecti, qui (vt ipse referre solitus est) quadraginta annis in India versatus, continua bella gessit, vt eā ob causam merito regionē solus gubernare de- beret, sed cum hoc nō fiat, subditi semper in armis esse cogūtur. Hic **IOHANNES REIN- MELLE** vno die 5000 Indos cōgregatē pōt, cum Rex vix 2000 cōgērē possit, tanta est apud istum populū in authoritatē. Huius **REIMELLE** filius tum temporis dōmi erat, qui nos benigne & humaniter excepit, sed nō eramus tamē ab omni cura & metu libēti, & majus à Christianis ejus loci quā ab Indis metuendum nobis erat periculum. Deo a. Opt. Max. gratias ago, qui me tā elemēter ab omni malo vbiq; protexit & conseruauit.

Tandem ad oppidulum **S. VICENDA**, 20 miliaribus ab hoc pago distans peruenimus, die 13. Iulij, qui erat **S. Antonio** sacra; antio 1553. Ibi nauem Lusitanicam inuenimus, saccaro, gossipio & alijs reb. onustā, quæ ad **ERASMVM SCHETZEN** pertinebat. Pro- cura-

Vrquia fluuius.

Serpentes homines deuorantes.

Lecti por- tiles.

Sylua Vl- trici Fabri munimen- tum.

Cibi defe- ctus.

Nauis Por- tugalensis.

curator hujus navis LYSABONÆ habitat, & vocatur IOHANNES ab HVLSSEN, qui sub-
stitutum procuratorē alium in VINCENDA
habebat, cui nomen erat PETRVS RÖSSEL.

C A P. XXXII.

*Subditi
Erasmi
Schetzen
in India.*

IN hac regione nominati Domini ERAS-
MVS SCHETZ & IOHANNES ab HVL-
SEN, multos pagos & vicos habent, in quib.
toto anno saccharum conficitur.

Hic admodum humaniter & amice à PE-
TRO RÖSSEL acceptus sum, qui mihi omnia
humanitatis officia præstitit, & postea me
cōmēdavit nauclero siue gubernatori istius
navis, petens, vt mihi nulla re deesset, quod
etiam fidelissime à gubernatore navis post-
modum factum est, qui me sibi commenda-
tissimum habuit, mansimus adhuc II dies in
ciuitate VINCENDA, quo tempore de reb.

*Distantia
à ciuitate
Nostra Si-
gnora.*

omnibus necessarijs nobis prospeximus. A
ciuitate NOSTRA SIGNORA DESVMSION,
ad hanc S. VINCENDA in PRESILIA nume-
rantur 476 miliaria, quæ totis sex mensibus
confecimus.

*Fortuna
& tempe-
states 14
dierum.*

Cum ergo rebus omnibus instruēti esse-
mus, soluimus ex ciuitate S. VINCENDA an.
1553. die 24 Iun. qui erat dies S. Iohannis. Sed
ventum aduersum & ingentes tempestates
totis 14 dieb. in mari habuimus, ita vt qua in
regione versaremur nesciremus, donec tan-
dem malo navis fracta, ad terram appellere
cogeremur, vbi peruenimus ad portum ci-
uitatis quæ vocatur SPIRITVS SANCTVS.
Hæc ciuitas sita est in PRESILIA Indiæ, &
Regi Lusitano subiecta, habitatur à Chri-
stianis, qui cum vxoribus & liberis suis nihil
aliud agunt, quam vt saccharum conficiant,
abundant gossipio, ligno Presiliensi & merci-
bus eiusmodi alijs.

*Periculum
à balenis.*

In hoc mari à ciuitate S. VINCENDA vsq;
ad portū SPIRITVS SANCTI maxima re-
peritur balenarum copia, quæ multum no-
cent præternauigantib. nauem enim quam
adoriuntur, suffocant, & quicquid in ea est
perdunt.

*Balena a-
quam ex-
puentes.*

Hæ balenæ assidue aquam expuunt, tan-
ta copia, vt vna effusione dolium Francicum
mediocris capaciratis explere possis. Et a-
quam quidem omnib. fere momentis ita ex-
puūt, capitib. ex mari exertis, ita vt rei istius
ignarus, scopulū eo in loco extimescat. Re-
periūtur a. ibi & multa alia monstra marina,
quæ omnia describi accurate non possunt.

*Monstra
marina.*

Sunt & pisces ibi quos Hispani SVMEROS
hoc est, pileatos, siue SCHAVBHVT Germa-
nice vocant. Hi pisces tantæ sunt magnitu-
dinis & roboris, vt naues sæpe ingentes sub-
uertant. Quando n. mare placidū est, & nul-
læ tempestates existunt, tunc tanta sæpe vi
ad nauem ferūtur, vt omnia in ea concutiā-

tur. Itaq; nauæ hoc animaduertentes, mox
doliū vnum atq; alterum in mare proijciunt,
vt cum ijs relicta nauis se oblectent.

*Pisces do-
lijs se ob-
lectantes.*

Sunt & pisces alij, quos PEISCHOSPAT-
DE, hoc est, pisces gladiatos vocant, pisces hi
admodum formidabiles sunt, & alijs piscib.
valde nocent. Certant enim cum alijs, ea ra-
tione, qua apud nos, equi inuicem certare
solent, quod quidem iucundum præbet in
mari spectaculū, quāuis hoc pisciū certamē,
plerunque magna tempestas sequi soleat.

Reperiuntur ibi etiam pisces alij, quos
Hispani PESCHE DESERRE vocant, nos
ferras nominare possumus. Hi admodum
formidabiles sunt, & in pugna siue certami-
ne alijs prævalent.

Quin & pisces volantes, & alij, quos DO-
MINGOS vocant, ibi cernuntur, quos qui-
dem omnes describere instituti mei non est.

Postea ex hoc portu SPIRITVS SANCTI
soluentes, quatuor mensibus in mari ober-
rauimus, vt terram nullā videremus, donec
ad Insulam quandam appulimus, quæ voca-
tur TESTE de TERZERO, & ad Regem Lu-
sitaniæ pertinet. In hac Insula biduum com-
morati sumus, & nobis de cibo rebusq; alijs
necessarijs iterum prospeximus.

Ab hac Insula soluentes LYSEBONAM
quatuordecim dieb. peruenimus, an. nimi-
rum 1553 die 30 Septēb. qui erat dies S. Hie-
ronymo sacra. In hac ciuitate cōmorati su-
mus 14 diebus, & mortui ibi sunt duo Indi,
quos mecum ex India adduxeram.

*Aduentus
in Lysebo-
nam.*

Postea ego SEVILLIAM veredo profectus
sum, sex diebus iter 72 miliarium emēsus.
Quo loco quatuor septimanas commoratus
sum, donec naues instruerentur.

Postea mare iterum ingressus altero die,
ad ciuitatem S. LVCÆ perueni, vbi per no-
ctem mansi.

Hinc itinere vnus diei, terra, ad ciuitatē
profectus sum, quæ vocatur PORTA S. MA-
RIÆ, & inde rursus itinere vnus diei, ad ci-
uitatem CALES, vbi 25 naues reperi, quas
HVLCKEN vocāt, Belgium petere volētes.

Inter eas vna erat noua & pulchre exornata,
quæ semel tantū ex ANTVERPIA in Hispani-
niā missa fuerat. Suadentib. igitur mercato-
rib. vt hæc nauem conscenderē, accessi nau-
clerū siue gubernatorē ejus, cui nomen erat
HENRICVS SCHETZ hominem honestum
& probū, cum hoc egi vt me secum sumeret,
cumq; inter nos de precio conuenisset, reb.

*Pactum
cum nau-
clero.*

meis in nauis relictis, ad iter me præparauī, &
in hospitio meo expectauī, donec mihi si-
gnificaretur quando soluere vellēt, dederat
n. mihi fidem dictus nauclerus, se antequam
solueret, mihi id significaturum, & sine me
non discessurum esse.

Sed

Sed nocte ea plus iusto nauclerus ille biberat, & me in hospitio relicto, (quod quidē fato bono factum) secunda ante exortum solem hora, soluta nauis discessit. Itaq; cum sequenti die nauē jam integro miliari a terra abesse viderem, de alia mihi nauis prospicere coactus sum; egi igitur cum nauclero alio, cui idē quod priori precii erat numerandū:

*Navigatio
tempestate
impedita.*

Soluimus autem paulo post cum 24 nauibus, & primis quidem tribus secundum experti sumus ventum, sed postea tantē in mari tempestates ortæ sunt, vt iter nostrum absoluere non possemus, mansimus tamen summō cum periculo 5 diebus in mari, ventum meliorem expectantes, sed tandem tamen ventis ita vrgentibus ad eundē, ex quo solueramus locum, reuersi sumus.

CAP. XXXIII.

In nauale

Solent hoc tempore nauæ, Archithalassum quendam constituere, quem lingua Hispanica ALMIRANDA alias Admiraliū vocat. Hic imperium in omnes naues habet, omnes itē naucleri & nauæ ipsi iuramento ad præstādū obediētiā sese obligant; & sancte promittunt, quod ab inuicem recedere & alter alterum deserere nolint. Nā de mādato Regiæ Majestatis; non pauciores quam viginti naues ex Hispania in Belgicam navigare simul possunt; propter bellum; quod cum Gallorum Rege hoc tempore geritur.

Consuetudo naualis

Porro & hæc in mari cōsuetudo fertur, vt nauis vna vltra miliare vnum ab altera nō discedat, & vel sub occasum vel sub ortum solis, omnes cōgregentur; Archithalassumque seu ALMIRANDAM tribus vel quatuor tormenti iētibus, bis in die salutent:

Officium Archithalassi.

Archithalassi contra officium est, vt semper duas lucernas ferreas in puppi nauis suæ expositas habeat, quas ipsi FAROL vocant voce ab antiquo Pharos detorta, vt nocturno tempore reliquæ naues ad lucem hanc sese dirigant, & nulla separatiō nauium fiat.

Præterea Archithalassus seu ALMIRANDA singulis noctibus, naucleris indicare solet, quem cursum petere velit, vt orra forte tempestate aliqua, seire possint, quem cursū siue ventum Archithalassus elegerit, atque ita ipsum sequantur.

Naves reuertuntur

Cum autem cursum vertere cōgeremur; vt supra dictum est, erat nauis HENRICI SCHEITZ, (in quam omnem meam substantiam ego deposueram) omnium postrema, cumque adhuc vno tantum miliari a ciuitate CALES abessemus, exposuit propter densissimas noctis tenebras ALMIRANDA seu Archithalassus lucernas suas, vt naues reliquæ ductum & cursum suum sequi possent.

Et nos quidem cum ad ciuitatem CALES

appulsemus, emissis anchoris, naues firmauimus, & remotis lucernis in terram descendimus, ignemq; ad molendinum quoddam non procul ab vrbe extruximus; qui quidem exitio fuit dicto HENRICO SCHEITZEN & nauis eius.

Recta enim hunc ignem HENRICVS NAUFRAGII SCHEITZ, quem lucernas esse Archithalassi putabat, sua nauis petebat, cumq; nō procul ab igne abesset, summa vi ad saxa & lapides ibi latentes allisus, nauem fregit; vbi maxima exitit calamitas bonis non tantū, sed & hominibus qui in nauis ista erant, omnibus misere in aqua pereuntibus. Perierunt enim 22 personæ, solo nauclero & gubernatore nauis exceptis; qui trabi adherentes ad litus appulerunt: Submersæ sunt et cum bonis mercatorum alijs, sex cistæ auro & argento repletæ; quæ ad Majestatem Regiæ portinebāt.

Ingens dānum.

Non possum igitur Deo gratias satis magnas agere; quod & hac vice mihi adfuerit, & tam clementer prohibuerit, ne; vt constitutum quidē erat, nauē istā ego ingrederer.

Postea biduum ibi in CALES commorati, die S. Andreæ denuo soluimus Antuerpiam petitori. Sed tantam hoc itinere vim ventorum & tempestarum sumus experti, vt nauis omnes affirmarent, se viginti annis similem tempestatem nō esse expertos.

Tempestatē in auditiā

Cum igitur in Angliā ad portum quendam venissemus, qui vocatur WYDT, neq; velum amplius nec restem, nec malū; nec quicquā aliud in nauibus nostris habebamus, ita vt si diutius in mari manēdum nobis fuisset, proculdubio naues omnes periissent; nisi Deus mirabiliter eas seruasset.

Vide de portus Angliæ.

Nam & Calend. Ianuarij anno 1554. octo naues submersæ sunt, omnibus & bonis & hominibus misere extinctis; ita vt ne vnus quidem euaserit, quorum animis Deus propitius esse velit. Accidit hæc calamitas in itinere, cū Gallia superata Angliā peteremus.

Naufragiū

In hoc autem portu Angliæ WYDT, vt dixi, commorati sumus quattiduum; & inde BRABANTIAM petimus venientes die quarto ARMVIAM quæ ciuitas est SELANDBIÆ, vbi naues appellere solent. Distat hæc ciuitas a portu WYDT 74 miliaribus. Hinc ANTVERPAM recta petiuimus, quæ aberat adhuc 24 miliarib. Tādē igitur ANTVERPAM salui peruenimus 26. Ian. an. 1554.

Deo omnipotenti fit laus & gloria, qui comes mihi in hoc itinere semper adfuit;

& ex maximis sæpe periculis, me clementissime eripuit.

FINIS ITINERIS VLTRICI FABRI;
STRAYBINGENSIS.